

Anonimizacija sudskih odluka

Novak, Nia

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:084154>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za pravo informacijskih tehnologija i informatiku

Nia Novak

ANONIMIZACIJA SUDSKIH ODLUKA

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marko Jurić

Zagreb, 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Nia Novak, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Nia Novak

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. KONCEPT OSOBNOG PODATKA	3
2.1. Svi podaci (informacija)	4
2.2. Koji se „odnose“	8
2.3. Na „pojedince“	10
2.4. Čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi	11
2.5. Primjena ovih standarda na presude hrvatskih sudova.....	14
3. OBRADA OSOBNIH PODATAKA	15
4. ANONIMIZACIJA I PSEUDONIMIZACIJA PRESUDA.....	19
4.1. O anonimizaciji sudskih odluka u Republici Hrvatskoj	22
5.2. Praksa objave presuda država Europske unije	29
5.2.1. Italija	30
5. CILJ PROJEKTA PHARE 2006 „USKLAĐIVANJE I OBJAVLJIVANJE SUDSKE PRAKSE“	31
7. ŠTO DONOSI BUDUĆNOST?	34
8. ZAKLJUČAK	35
9. LITERATURA.....	37

1. UVOD

Odluke sudova Republike Hrvatske dostupne su putem web portala naziva Sudska praksa koji predstavlja, kako se navodi na stranicama Vrhovnog suda, informacijski sustav koji je nastao u sklopu projekta PHARE 2006 „Usklađivanje i objavljivanje sudske prakse“ i omogućuje uvid u sudsku praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske te ostalih sudova u Republici Hrvatskoj. Naime, ideja je bila stvoriti bazu podataka sa svim presudama Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 1990. godine pa sve do danas. Jedina iznimka su sudske odluke donesene na temelju zahtjeva za suđenje u razumnom roku kod kojih se od 1. srpnja 2012. godine zbog velikog broja istovjetnih odluka objavljuju samo one u kojima je sud zauzeo značajno pravno stajalište. Istodobno uz objavu praktično svih presuda Vrhovnog suda, ostali sudovi Republike Hrvatske objavljuju svoje najznačajnije odluke, a uz posebno važne i zanimljive odluke objavljuju se i sentence, tj. pravna stajališta.¹

Javna dostupnost sudskih odluka bitna je iz nekoliko razloga. Na taj je način šira opća javnost informirana o radu sudova te ostvaruje određeni nadzor nad radom suda, povećava se transparentnost i raste povjerenje javnosti u sudbenu vlast, dok istodobno pravna javnost, odvjetnici, suci i akademska zajednica imaju pristup sudskoj praksi, što bi trebalo imati pozitivne učinke na harmonizaciju sudske prakse.

No, s druge strane, postoje i razlozi koji govore protiv neograničene javne dostupnosti sudskih odluka, koji se prije svega tiču mogućih zlouporaba tako dostupnih podataka. Kako bi se to izbjeglo, potrebno je da publikacija presuda bude sukladna pravilima o zaštiti osobnih podataka. Pravo zaštite osobnih podataka postavlja brojna ograničenja u ovom kontekstu, ali najbitniji je zahtjev da svaka obrada osobnih podataka bude nužna.

U Republici Hrvatskoj, trenutno smo u situaciji da se na desetke tisuća presuda potpuno besplatno i apsolutno svima dostupno nalazi u bespućima interneta, dok se zaštita podataka stranaka u postupku nastoji osigurati postupkom tzv. anonimizacije. U bitnome, pristup koji slijede hrvatski sudovi ide u smjeru da se iz presude uklanjaju identificirajuće informacije. Čini se da se ovo temelji na ideji da nakon takvog postupka presude prestaju sadržavati osobne podatke, što bi za daljnju posljedicu imalo da se propisi iz domene zaštite osobnih podataka ne primjenjuju (jer više nije riječ o obradi osobnih nego anonimnih podataka).

¹ <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home> (10. svibnja 2023.).

U bitnome, pristup koji se trenutačno primjenjuje u RH je takav da se izvorni tekst presude razlikuje od javno dostupnog, a sa ciljem zaštite privatnosti i osobnih podataka stranaka, na način da su u objavljenoj verziji izostali identifikacijski podaci o fizičkim i pravnim osobama.² Vidjet ćemo odgovara li ta konstatacija istini i jesu li iz presuda uklonjeni baš svi identifikacijski podaci kako bi presude mogli smatrati anonimnima.

U kontekstu zaštite osobnih podataka kako stranaka u postupku, tako i svih ostalih sudionika pitanje adekvatne anonimizacije od presudne je važnosti za aktiviranje primjene Opće uredbe o zaštiti podataka, s obzirom da se načela zaštite podataka ne primjenjuju na anonimne informacije, odnosno Opća uredba se ne primjenjuje na informacije koje se ne odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi te osobne podatke koji su učinjeni anonimnima na način da se identitet ispitanika ne može ili više ne može utvrditi.³ Međutim, Uredba se i dalje primjenjuje na pseudonimizirane osobne podatke, odnosno one koji se mogu pripisati pojedincu uporabom dodatnih informacija.

Svrha ovoga rada je kritički ispitati u kojoj je mjeri pristup koji se trenutačno primjenjuje glede anonimizacije sudskih odluka adekvatan u kontekstu primjenjivog pravnog okvira za zaštitu osobnih podataka. Teza autorice ovog rada je da hrvatski sudovi trenutačno ne vrše anonimizaciju odluka koja odgovara primjenjivim standardima. Posljedično, i na odluke iz kojih su uklonjeni identificirajući podaci pravila zaštite osobnih podataka i dalje se primjenjuju, sa svim posljedicama koje iz toga slijede.

Struktura ovoga rada je sljedeća;

Prije svega, analizira se što je to osobni podatak u pravnome smislu. Ova analiza bitna je kako bi se moglo pravilno utvrditi koje su sve od informacija koje se tipično obrađuju u presudama takve da uživaju zaštitu. Najbitnija pravna stajališta relevantna za ovo pitanje mogu se utvrditi iz prakse Suda Europske unije i smjernica regulatornih tijela.

Drugi je dio rada fokusiran na analizu koncepta anonimizacije i pseudonimizacije, metode kojima hrvatski sudovi trenutno nastoje postići anonimnost odluka te primjere dobrih praksi iz drugih država članica Europske unije.

² <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home> (10. svibnja 2023.).

³ Uredba 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka, uvodna izjava 26 (dalje: Opća uredba).

U trećem, završnom dijelu, autorica iznosi svoja stajališta o mogućim poboljšanjima sustava objave sudskih odluka, promatrano iz perspektive usklađenosti s propisima o zaštiti osobnih podataka.

2. KONCEPT OSOBNOG PODATKA

Temeljni izvor koji na području Europske unije regulira pravo na zaštitu osobnih podataka je Uredba 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka (dalje: Opća uredba o zaštiti podataka ili Opća uredba). Opća uredba o zaštiti podataka donesena je 2016. godine te je stavila van snage ranije važeću Direktivu 95/46 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka.⁴ Primjena ove uredbe započela je u svim državama članicama Europske unije 25. svibnja 2018. godine, pa je od tada i u Republici Hrvatskoj u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje.

Kao što je u uvodu naznačeno, ključno pitanje za temu ovoga rada jest koncept osobnog podatka i s njime povezani standard anonimizacije. Opća uredba definira osobni podatak kao „*svaki podatak koji se odnosi na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi („ispitanik“); pojedinac čiji se identitet može utvrditi jest osoba koja se može identificirati izravno ili neizravno, osobito uz pomoć identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet tog pojedinca*“.⁵

Iz navedenog proizlaze četiri osnovna elementa osobnog podatka te ćemo definiciju detaljnije sagledati kao:

- (i) svaki podatak
- (ii) koji se „odnosi“
- (iii) na „pojedinca“
- (iv) čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi.

Ključni pravni standardi za definiranje osobnog podatka mogu se pronaći u Mišljenju 4/2007 o konceptu osobnog podatka koje je 2007. godine dala Radna skupina osnovana po čl.

⁴ Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka.

⁵ Opća uredba, čl. 4. t. 1.

29. ranije važeće Direktive 95/46 (dalje: Radna skupina).⁶ Makar je Mišljenje dano u primjeni propisa koji više nije na snazi, budući da je definicija osobnog podatka iz Direktive 95/46 ostala u bitnome nepromijenjena i nakon stupanja na snagu Opće uredbe o zaštiti podataka, isto se Mišljenje i dalje smatra autoritativnim.

Pored toga, svoje stajalište o tome što je osobni podatak imao je priliku izraziti i Sud Europske unije u nekoliko odluka, od kojih je većina također donesena u primjeni Direktive, ali su s obzirom na, u bitnome, nepromijenjenost definicije osobnog podatka, relevantne i te odluke.

2.1. Svi podaci (informacija)

Činjenica da Opća uredba koristi termin „svi podaci“ jasno ukazuje na namjeru zakonodavca da polje primjene propisa o zaštiti osobnih podataka definira jako široko. Kako navodi Radna skupina, u doseg ovog termina ulaze svi podaci, neovisno o njihovoj prirodi, formi ili sadržaju.⁷

Tako, Radna skupina smatra da podaci po svojoj prirodi mogu biti objektivni, ali i subjektivni. Objektivni podaci su različite činjenice, primjerice brojevi telefona, imena, prihodi, detalji osobnih dokumenata, itd. S druge strane, osobni podatak može biti i subjektivne naravi, primjerice mišljenja, procjene, evaluacije, i sl.⁸ Ovo je potvrđeno i od strane Suda Europske unije u predmetu *Nowak*, o kojemu će nešto detaljnije biti govora i u nastavku rada, gdje je Sud Europske unije utvrdio da je pojam osobnog podatka vrlo širok i nije ograničen na privatne ili osjetljive podatke, nego obuhvaća i mišljenja, ocjene, razne vrste subjektivnih i objektivnih podataka.⁹

Isto tako, Radna skupina smatra da se kod osobnih podataka ne mora raditi o podacima iz domene privatnog ili obiteljskog života. Prema stajalištu Radne skupine, u doseg koncepta osobnog podatka ulaze i informacije iz profesionalnog i svakog drugog aspekta života pojedinca.¹⁰ Tako je i Sud Europske unije u predmetu *Manni* raspravljao o granicama prava fizičkih osoba u vidu prava nad njihovim osobnim podacima, koji su u konkretnom slučaju bili

⁶ Article 29 Working Party Data Protection, Opinion 4/2007 on the concept of personal data, 20 June 2007, (dalje: Mišljenje Radne skupine).

⁷ Mišljenje Radne skupine, str. 6.- 8.

⁸ *Ibid.*

⁹ Presuda od 20. prosinca 2017., Peter Nowak protiv Data Protection Commissioner, C-434/16, ECLI:EU:C:2017:994.

¹⁰ Mišljenje radne skupine, str. 6. - 8.

profesionalne naravi, a nalazili su se u registru trgovačkih društava.¹¹ Sud zaključio da su evidencije radnog vremena¹² kao i popis sudionika sastanka koji su bili predstavnici trgovačkog društva također osobni podaci.¹³

Također, nije od utjecaja radi li se o istinitim ili netočnim¹⁴ podacima te u kojoj su formi. Tako osobni podaci mogu biti u abecednom, numeričkom, slikovnom ili bilo kojem drugom obliku, strukturirani ili nestrukturirani, pohranjeni u memoriji računala ili čuvani na običnom komadu papira. Radna skupina navodi primjer dječjeg crteža nastalog tijekom postupka dodjele skrbništva. Naizgled zanemariv crtež obitelji može biti osobni podatak kako autora, tako i onih koji se na crtežu nalaze. Iz njega možemo iščitati emocionalno, psihičko stanje djeteta, ali i autorov stav o roditeljima i njihovom odnosu s djetetom.¹⁵

Uredba posebnu pažnju daje tzv. posebnim kategorijama osobnih podataka. Naime, određene kategorije osobnih podataka su po svojoj prirodi posebno osjetljive te njihova obrada predstavlja veći rizik za prava pojedinaca. Radi se o osobnim podacima koji otkrivaju rasno ili etično podrijetlo, politička mišljenja, vjerska ili filozofska uvjerenja ili članstvo u sindikatu, o genetskim ili biometrijskim podacima koji se obrađuju u svrhu jedinstvene identifikacije pojedinca, podacima o zdravlju te podacima o spolnom životu ili seksualnoj orijentaciji pojedinca.¹⁶ U vezi s ovim podacima, bitno je za istaknuti da je Sud Europske unije u relativno recentnoj odluci u predmetu *OT* odlučio vrlo široko tumačiti čl. 9. Opće uredbe. Naime, u konkretnom slučaju, Sud je primijetio da registar s popisom imovine, u kojem se navode imena i prezimena partnera, omogućava da se putem imena izvede zaključak o seksualnoj orijentaciji pojedinca te da stoga obradu takvih podataka treba tretirati kao obradu posebnih kategorija osobnih podataka. Time je zapravo istaknuto da podatke treba tretirati kao posebne kategorije osobnih podatak i u situacijama u kojima se do zaključka o nekome od elemenata iz čl. 9. Opće Uredbe može doći indirektnim putem.¹⁷

¹¹ Presuda od 9. ožujka 2017., Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce protiv Salvatorea Mannija, C-398/15, ECLI:EU:C:2017:197.

¹² Presuda od 30. svibnja 2013., Worten, C-342/12, ECLI:EU:C:2013:355, paragrafi 19. i 22.

¹³ Presuda od 8. studenog 2007., Bavarian Lager protiv Commission, C-T-194/04, ECLI:EU:T:2007:334, paragraf 104.

¹⁴ Opća uredba u čl. 16. čak i predviđa kao prava ispitanika ispravak netočnih informacija.

¹⁵ Mišljenje Radne skupine, str. 6. - 8.

¹⁶ Opća Uredba, čl. 9. st. 1.

¹⁷ Presuda od 1. kolovoza 2022., OT protiv Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, ECLI:EU:C:2022:601.

Radna skupina izdvaja biometrijske podatke koji su po Uredbi definirani kao “*osobni podaci koji su dobiveni posebnom tehničkom obradom u vezi s fizičkim, fiziološkim ili obilježjima ponašanja pojedinca koja omogućuju ili potvrđuju jedinstvenu identifikaciju tog pojedinca*”.¹⁸ Tipični primjeri takvih biometrijskih podataka su otisci prstiju, uzorci mrežnice, struktura lica, glasovi, geometrija ruku, vena, ali i obrasci ili čak neke duboko ukorijenjene vještine ili druge karakteristike ponašanja kao vlastoručni potpis, poseban način hodanja ili govora. Takvi podaci, kao i primjerice DNK imaju dvojnu ulogu. Oni su podaci o konkretnoj osobi, ali isto tako mogu služiti kao identifikatori, pružaju informacije o pojedincu i dopuštaju nedvosmislenu i jedinstvenu identifikaciju. Tako je jedina izričita iznimka Radne skupine u odnosu na pojam „svaka informacija“ uzorak ljudskog tkiva. Primjerice, uzorak krvi sam po sebi nije osobni podatak, nego je izvor iz kojeg saznajemo osobne podatke.¹⁹ Uzorci su time nositelji informacija, a ne informacije same po sebi. Međutim, niti takav stav nije nedvojbeno jasan, pa se tako postavlja pitanje razlike u naravi ljudskog tkiva i ranijeg primjera dječjeg crteža s obzirom da iz oba „izvora“ saznajemo dodatne osobne podatke. Nadalje, ako uzorak tkiva nije osobni podatak sam po sebi, je li to u kombinaciji s dodatnim informacijama te zaključno ako prikupljanje, pohranjivanje i uporaba takvih uzoraka mogu biti predmet zasebnih skupova pravila jesu li ta pravila *lex specialis* u odnosu na opća pravila zaštite podataka?²⁰

Najvažnija presuda Suda Europske unije u ovom je kontekstu predmet *YS i drugi*. To je vjerojatno jedini slučaj kada je Sud došao do zaključka da se određena informacija ne može smatrati osobnim podatkom. Naime, YS, M i S, su državljani trećih zemalja, koji su tijekom imigracijskog procesa u Nizozemskoj zatražili pristup zapisniku koji se sastavlja tijekom postupka za boravišnu dozvolu, a sadrži informacije o djelatniku zaduženom za pripremu odluke, podatke o podnositelju zahtjeva, povijest tijeka postupka, pravne odredbe, itd. i nama najvažnije pravnu analizu, tj. primjenu pravnih odredbi na konkretne podatke svakog pojedinačnog postupka. Nizozemsko nadležno ministarstvo je kopiju zapisnika dijelilo na običan zahtjev, dok s takvom praksom nije prestalo uz obrazloženje da stvara pretjerano administrativno opterećenje te da su vrlo često iz analiza izvođeni pogrešni zaključci što je dovelo do toga da su zapisnici sadržavali sve manje i manje razmjena mišljenja unutar Službe za useljništvo i stjecanje državljanstva. U sva tri slučaja, zahtjev za pristupom zapisniku je odbijen, ali su stranke dobile prikaz podataka iz zapisnika koji se odnose na podnositelja te

¹⁸ Opća uredba, čl. 4. t. 14.

¹⁹ Mišljenje Radne skupine, str. 8. - 9.

²⁰ Purtova, N., *The law of everything. Broad concept of personal data and future of EU data protection law*, Law, Innovation and Technology, vol. 10, br. 1, 2018. str. 40–81, str. 49 – 50.

podatke o izvoru tih podataka i tijelima kojima su podaci otkriveni. Posljedično se pred Europskim sudom pojavilo nekoliko prethodnih pitanja. Prvo, jesu li podaci iz zapisnika koji se odnose na osobu čiji se podaci obrađuju osobni podaci? I drugo, je li pravna analiza iz zapisnika osobni podatak?²¹

Jednoglasan je stav da su podaci o podnositelju zahtjeva koji su sastavni dio zapisnika osobni podaci, međutim stav se razlikuje u pogledu pravne analize. Nizozemska, češka i francuska vlada nisu smatrale da se u slučaju pravne analize može govoriti o osobnom podatku, dok su grčka, austrijska i portugalska vlada, kao i Europska komisija imale drugačije mišljenje. Potonji smatraju da je pravna analiza osobni podatak u mjeri u kojoj se ona odnosi na konkretnu fizičku osobu i temelji se na njejoj pojedinačnoj situaciji i obilježjima.²² Što bi logički bilo za zaključiti i na temelju mišljenja Radne skupine jer će takva pravna analiza imati značajan utjecaj na pojedinca, bilo da će se na osnovu rezultata moći drugačije postupati prema pojedincu, a i očito je da će se analizom utjecati na status i ponašanje pojedinca.²³ Međutim, Sud se priklonio mišljenju nezavisne odvjetnice Sharpston, prema kojemu pravna analiza nije sama po sebi osobni podatak, iako može sadržavati osobne podatke.²⁴

Nezavisna odvjetnica tako razlikuje tri vrste pravnih analiza. Prvu koja je u potpunosti apstraktna te ne sadržava nikakve podatke koji bi se mogli pripisati konkretnoj osobi. Time se današnja Uredba ne primjenjuje na takve analize jer se ne odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi. Drugu, u kojoj se koriste ilustrativne činjenice, te se ni takve ne mogu pripisati pojedincu, jer nisu povezane s konkretnom osobom ili događajem. I to je sve u redu, međutim spor nastaje oko treće vrste pravne analize kojoj pripada i zapisnik koji se odnosi na stranke u predmetu *YS i drugi*. Radi se o pravnoj analizi koja sadržava činjenice koje se odnose na osobu čiji je identitet utvrđen, odnosno može se utvrditi kao i konkretnu primjenu pravnih pravila na takve podatke. S obzirom da odvjetnica Sharpston izrijeком navodi da smatra da su osobni podaci samo podaci koji se odnose na pojedinca, ne čudi zaključak da pravna analiza, osim u pogledu činjenice da postoji, ne predstavlja osobni podatak, unatoč tome što ima odlučne posljedice po život pojedinca. Svoj stav obrazlaže na način da se pravna analiza sastoji od podataka na kojima se temelji, od kojih neki mogu biti osobni podaci, i obrazloženja rješenja pa tako samo obrazloženje nije informacija koja se odnosi na pojedinca čiji je identitet

²¹ Presuda od 17. srpnja 2014., *YS and Others*, C-141/12 i C-372/12, ECLI:EU:C:2014:2081.

²² *Ibid.*

²³ Purtova, N., op. cit. u bilj. 20., str. 67.

²⁴ Mišljenje nezavisne odvjetnice od 12. prosinca 2013., spojeni predmeti C-141/12 i C-372/12, ECLI:EU:C:2013:838.

utvrđen ili se može utvrditi. Navodi i argument prirode pravne analize po kojoj ona nije podložna provjeri točnosti i ispravku od strane podnositelja zahtjeva.²⁵

Iako se Sud izrijekom nije pozvao na sve stavove nezavisne odvjetnice, niti ulazio u rasprave o podacima koji se odnose na pojedinca, zaključkom da pravna analiza nije osobni podatak ipak je suzio krug podataka koji su potencijalno osobni. Međutim, čini se da predmet *YS i drugih* može imati utjecaja samo na slične situacije, u kojima je uključena pravna analiza, a ne na situacije koje se, iako uključuju informacije korištene za procjenu, donekle razlikuju od činjenica u *YS i drugima*, kao što je u slučaju u predmetu *Nowak*.²⁶

2.2. Koji se „odnose“

Prema stajalištu Radne skupine, informacija se „odnosi“ na pojedinca ako je prisutan jedan od tri alternativno postavljena elementa:

(1) element sadržaja, ili

(2) element svrhe, ili

(3) element rezultata.²⁷

Element sadržaja, najočitiiji je, informacija se, prvenstveno, odnosi na pojedinca kada jest o tom pojedincu. Vrlo lako ćemo zaključiti da su to primjerice informacije koje se o nekoj osobi nalaze u njegovoj medicinskoj dokumentaciji, školskom dosjeu ili kadrovskoj službi mjesta na kojem je zaposlen. Međutim, ponekad će se informacije na prvi pogled odnositi samo na objekt i neće biti toliko očito da su povezane s pojedincem. Pa tako sve aplikacije kojima se koristimo primjerice prilikom naručivanja taksi usluga koriste sustave satelitskog praćenja koji omogućavaju lociranje dostupnog vozila najbližeg klijentu, a i većina prijevoznčkih firmi prati svoja vozila istim sustavom. Takve informacije prije svega se tiču vozila, služe povećanju ekonomičnosti, smanjenju potrošnje goriva ili pružanju bolje usluge, ali one nam isto tako indirektno govore o pojedincu. Većina tih vozila još uvijek ne vozi sama, barem ne u potpunosti te takvi podaci pokazuju je li vozač poštivao propise o ograničenju brzine, nalazio se na lokacijama koje je trebao posjetiti tijekom radnog vremena ili proveo dozvoljen broj sati za volanom te mogu utjecati na eventualne povlastice na radnom mjestu.

²⁵ Mišljenje nezavisne odvjetnice od 12. prosinca 2013., spojeni predmeti C-141/12 i C-372/12, ECLI:EU:C:2013:838.

²⁶ Purtova, N., op. cit. u bilj. 20., str. 68. - 69.

²⁷ Mišljenje Radne skupine, str. 8. - 9.

Element svrhe prisutan je kad je vjerojatno da će se podaci koristiti u svrhu procjene, tretiranja na određeni način ili utjecaja na status ili ponašanje pojedinca. Ako u konačnici, ne postoji niti element sadržaja, niti svrhe, dovoljno je i da se kao rezultat obrade prema pojedincu može drugačije postupati, nego prema drugom osobama.²⁸

Sud Europske unije prihvaća ove standarde, makar eksplicitno ne spominje stajalište Radne skupine, u presudi *Nowak* gdje govori o tri prethodno spomenuta elementa. Predmet *Nowak*, pred Sudom se pojavio 2017. godine po prethodnom pitanju, a kao rezultat spora između g. Nowaka i irskog službenika za zaštitu podataka. Peter Nowak zatražio je pristup ispravljenom primjeru svoga ispita, što mu je odbijeno uz obrazloženje da isti ne sadržava osobne podatke. Tako su se pred sudom našla dva pitanja. Prvo, mogu li informacije koje su sadržane u odgovorima kandidata ili koje se smatraju odgovorima kandidata, a koje su dane tijekom stručnog ispita, biti osobni podaci? Te u slučaju da Sud zaključi da se radi o osobnim podacima, koji su čimbenici relevantni za utvrđenje je li u svakom slučaju takav pisani tekst osobni podatak i koju težinu treba dati takvim čimbenicima?²⁹

Prema mišljenju nezavisne odvjetnice Kokott, ispitni rad ne sastoji se samo od informacija o rješenjima zadataka, koja su apstraktne naravi i kao takva ne mogu pripisati pojedincu niti izravni niti neizravno, nego nam puno toga govore o ispitnom kandidatu. Iz ispitnog rada nam je jasno da je osoba pristupila polaganju ispita određene vrste i tematike, u određenom mjestu i vremenu, kakav je uspjeh kandidat postigao, ako je kandidat morao i samostalno oblikovati odgovore, to pokazuje i kako razmišlja, a rukom pisani ispiti, mogu služiti i kasnije kao identifikatori. Svakim takvim ispitom u konačnici saznajemo strogo osobni uspjeh svakog pojedinog ispitnog kandidata te stoga ispitni rad treba tretirati kao skup osobnih podataka.³⁰

Ispitni kandidati mogu se identificirati bilo imenom, bilo identifikacijskim brojem te uopće nije relevantno može li ispitivač u trenutku ispravljanja ispita identificirati kandidata. U konkretnom slučaju, ispitivaču zapravo nikako ne bi trebao biti poznat identitet pojedinih pristupnika, predmet *Breyer* potvrđuje da nije neophodno da se informacije nalaze u rukama jedne osobe te se kandidati mogu identificirati na osnovu informacija kojima raspolaže tijelo za provedbu ispita. Pojam osobnog podatka tako obuhvaća i kako je ranije navedeno, subjektivne i objektivne podatke, podatke o profesionalnom ili svakom drugom aspektu života pojedinca

²⁸ Mišljenje Radne skupine, str. 9. - 12.

²⁹ Presuda od 20. prosinca 2017., Peter Nowak protiv Data Protection Commissioner, C-434/16, ECLI:EU:C:2017:994.

³⁰ Mišljenje nezavisne odvjetnice od 20. srpnja 2017., predmet C-434/16, ECLI:EU:C:2017:582.

dokle god se takvi podaci odnose na pojedinačnu fizičku osobu čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi, bilo zbog svojeg sadržaja, svrhe ili rezultata. Tako je i Europski sud iz navedenog zaključio da su pisani odgovori kandidata na ispitu podaci povezani s osobom ispitanika te se trebaju tretirati kao osobni podaci.³¹

P. Nowak tijekom postupka istaknuo je i pitanje naravi napomena ispravljачa na ispitnom radu, mogu li se i takve napomene smatrati osobnim podacima ispitnog kandidata? Napomene sadrže mišljenje i ocjenu ispitivača o uspjehu kandidata, njegovu znanju i sposobnostima i mogu imati učinak na dotičnog. Tako su se nezavisna odvjetnica i Sud složili da se i po pitanju tih podataka radi o osobnim podacima ispitnog kandidata, podacima koji se odnose na pojedinca, pri tome ne dovodeći u pitanje da su napomene također podaci koji se odnose na ispitivača, s obzirom da se iste informacije mogu odnositi na više pojedinaca i za svakoga od njih predstavljati osobne podatke, dokle god takve pojedince možemo identificirati, izravno ili neizravno.³²

U konačnici je presudom u predmetu *Nowak* potvrđeno mišljenje Radne skupine i u pogledu osobnih podataka i neizravne identifikacije, koje je prethodnom presudom u slučaju *YS i drugi* djelomično ograničeno. Sud prihvaća koncepciju prema kojoj termin „odnositi se“ ne znači samo da se radi o podacima osobe kada se radi o dotičnom, nego u svim situacijama u kojima informacije možemo pripisati pojedincu na osnovu sadržaja, svrhe ili rezultata.³³

2.3. Na „pojedince“

Pojam „natural person“ kako stoji u stranoj literaturi, odnosno pojedinac prije svega je živa, fizička osoba i to bez obzira na nacionalnost ili boravište. Uredba se eksplicitno ne primjenjuje na osobne podatke preminulih osoba,³⁴ ali svakako treba voditi računa o situacijama u kojima osobni podaci preminulih neizravno govore o osobnim podacima živućih osoba. Tako podatak da je osoba bolovala od neke genetske bolesti može ukazivati na zdravstveno stanje njenih potomaka³⁵ te s obzirom na posljedice uživati neizravnu zaštitu, a državama članicama i dalje ostaje mogućnost da predvide posebna pravila u vezi s obradom osobnih podataka

³¹ Presuda od 20. prosinca 2017., Peter Nowak protiv Data Protection Commissioner, C-434/16, ECLI:EU:C:2017:994.

³² *Ibid.*

³³ Purtova, N., *op. cit.* u bilj. 20., str. 72.

³⁴ Opća uredba, uvodna izjava 27.

³⁵ Mišljenje Radne skupine, str. 22.

preminulih osoba.³⁶ Uredba se dakle ne primjenjuje niti na pravne osobe, dokle god se prema kriteriju sadržaja, svrhe ili rezultata ne odnose na fizičku osobu, dok se ovisno o stavu pojedinih nacionalnih sustava zaštita osigurava i začetoj, a još nerođenoj djeci („*Nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis eius agitur*“), što korijene vuče iz rimske tradicije nasljednog prava po kojoj se stvara pravna fikcija da je dijete već bilo rođeno u času ostaviteljeve smrti, pod uvjetom da se rodi živo te da se radi o njegovim probicima.³⁷

2.4. Čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi

Dvije su opcije prema Općoj uredbi:

- (1) da je identitet pojedinca utvrđen i
- (2) da se može utvrditi.³⁸

Primjer situacije u kojoj je identitet pojedinca utvrđen je odluka *Huber* u kojoj je Sud Europske unije presudio da podaci sadržani u središnjem registru stranih državljana predstavljaju osobne podatke. Registar je, između ostaloga, uključivao ime, prezime, datum i mjesto rođenja, nacionalnost, bračni status, spol, evidenciju ulazaka i izlazaka, boravišni status i podatke o putovnicama.³⁹ Sud je zaključio da isto vrijedi i za broj osobne isprave i adresu putnika u taksi vozilu⁴⁰ te imena i adrese pojedinih korisnika interneta,⁴¹ kao i za otiske prstiju.⁴²

S druge strane, presuda u predmetu *Kalliopi Nikolaou*, vrlo je prikladan primjer situacije u kojoj se identitet pojedinca može utvrditi. Tako je priopćenja za tisak u kombinaciji s drugim tiskovnim člancima koji pokrivaju istu temu bilo je dovoljno za identifikaciju pojedinca. Kako je istaknuo Sud, činjenica da priopćenje za tisak nije izričito imenovalo pojedinca, nije bila dovoljna za zaštitu identiteta osobe jer je priopćenje sadržavalo činjenične elemente koji su omogućili identificiranje pojedinca, iako nije imenovan.⁴³

Razlikovanje direktne od indirektno identifikacije je možda i najvažniji element za zaključke ovog rada. Sustav zaštite podataka aktivira se kada se radi o osobnim podacima pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi. Tako prilikom identifikacije u obzir uz

³⁶ Opća uredba, uvodna izjava 27.

³⁷ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43020> (10 svibnja 2023.).

³⁸ Opća uredba, čl. 4. t. 1.

³⁹ Presuda od 16. prosinca 2008., Heinz Huber protiv Bundesrepublik Deutschland, C-524/06, ECLI:EU:C:2008:724, paragraf 43.

⁴⁰ Presuda od 4. svibnja 2017., Rīgas satiksme, C-13/16, ECLI:EU:C:2017:336, paragraf 24.

⁴¹ Presuda od 29. siječnja 2008., Promusicae, C-275/06, ECLI:EU:C:2008:54, paragraf 45.

⁴² Presuda od 17. listopada 2013., Schwarz, C-291/12, ECLI:EU:C:2013:670.

⁴³ Presuda od 21. rujna 2007., Kalliopi Nikolaou, T-259/03, ECLI:EU:T:2007:254.

izravne, treba uzeti i neizravne identifikatore. Najčešći izravni identifikator u praksi je ime osobe. Međutim, ponekad ni ime osobe neće biti dovoljno da sa sigurnošću utvrdimo identitet osobe i tu nastupa ono što zovemo neizravnim identifikatorima. Koliko je identifikatora potrebno ovisi o konkretnim okolnostima pojedinačnog slučaja, tako će nam vrlo vjerojatno ime biti dovoljno za identifikaciju učenika u razredu, možda i cijeloj školi ako se radi o specifičnom imenu, ali već većeg grada gotovo nemoguće. Kako ne bi došlo do zabune, morat ćemo sužavati krug potencijalnih kandidata pomoću podataka o dobi, lokaciji, radnom mjestu, zdravstvenom stanju, itd. Ali, danas identificirati pojedinca, isto tako, više nikako ne znači sposobnost saznati njegovo ime. Različiti neizravni identifikatori, koje možemo posjedovati iz najrazličitijih izvora mogu nas vrlo precizno dovesti do željenog pojedinca i tu je činjenicu u kontekstu načina anonimizacije sudskih odluka koja je danas na snazi u Republici Hrvatskoj jako bitno za zapamtiti. Mišljenje Radne skupine čak konkretno navodi primjer objave informacija u medijima o kaznenom postupku koji je u prošlosti privukao veliku pažnju javnosti. Objavljeni podaci nisu sadržavali ništa od tradicionalnih identifikatora tipa imena ili datuma rođenja involviranih osoba, ali Radna skupina smatra da nije nerazumno teško dobiti dodatne informacije potrebne za identifikaciju aktera postupka, a niti nerazumno za očekivati da bi netko uistinu posegnuo za pregledom novina iz adekvatnog vremenskog perioda i tako došao do informacija o tome tko su uključene osobe. Zato bi se takvi podaci trebali tretirati kao informacije o osobama koje se mogu identificirati te ih kao takve smatrati osobnim podacima.⁴⁴

Zaustavit ćemo se još kratko na terminu „nerazumno teško“. Dokle god se možemo koristiti razumnim sredstvima za identifikaciju osobe, treba smatrati da se radi o osobi čiji se identitet može utvrditi. Ako ne postoji mogućnost spajanja poznatih informacija sa razumnim sredstvima identifikacije, takvu osobu ne treba smatrati osobom čiji se identitet može utvrditi niti podatke osobnim podacima. Tu treba uzeti u obzir sva sredstva koja voditelj obrade, ali i bilo koja druga osoba mogu razumno upotrijebiti u svrhu izravnog ili neizravnog utvrđenja identiteta pojedinca, sve objektivne čimbenike kao što su troškovi i vrijeme potrebno za identifikaciju, tehnički kvarovi, interesi pojedinca za identifikacijom, koristi koju će od iste imati, ali i mogućnosti tehnološkog napretka. Konstantno treba imati na umu da iako informacije koje obrađujemo trenutno, uzimajući u obzir razumna sredstva, ne mogu dovesti do identifikacije, to ne znači da napretkom tehnologije identifikacija za nekoliko godina neće biti lako ostvariva.⁴⁵

⁴⁴ Mišljenje Radne skupine, str. 12. - 16.

⁴⁵ *Ibid.*

U svakom slučaju i Opća uredba navodi nekoliko konkretnih izravnih i neizravnih identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikatori, čimbenici svojstveni za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet pojedinca.⁴⁶

U ovome je kontekstu, najvažnija presuda Suda u predmet *Breyer*, koji se pojavio pred Sudom Europske unije 17. prosinca 2014. godine u povodu zahtjeva za prethodnu odluku koju je Sudu uputio Savezni vrhovni sud Njemačke, a presuda je donesena 2016. godine. Sud je u postupku razmatrao dva pitanja, međutim nama je trenutno važno samo prvo pitanje koje nam zapravo otkriva stav suda povodom koncepta da su osobni podaci i podaci pojedinca čiji se identitet može utvrditi. Naime, P. Breyer posjetio je internetske stranice njemačkih javnih institucija koje, kako bi spriječili napade i omogućili kazneni progon napadača, nakon svake posjete takvim stranicama pohranjuju ime stranice, podatke upisane u poljima tražilica, vrijeme i datum spajanja, količinu prenesenih podataka, podatak o uspješnosti spajanja, ali i IP adresu računala s kojeg je pristup izvršen. Tužba je podnesena njemačkom upravnom sudu sa zahtjevom da se Saveznoj Republici Njemačkoj zabrani pohranjivanje i povjeravanje pohranjivanja trećim osobama IP adresa pristupnika jer ta pohrana ni u slučaju poremećaja nije nužna za ponovnu uspostavu rada tih medija. Time se pred Europskim sudom pojavilo pitanje treba li dinamičku IP adresu tumačiti kao osobni podatak u situaciji kad istu pohranjuje pružatelj informacijskih medijskih usluga kada osoba posjeti web stranicu dostupnu javnosti od strane tog pružatelja pod uvjetom da samo treća osoba, u ovom slučaju pružatelj pristupa internetu te osobe, raspolaze dodatnim podacima potrebnim za njegovu identifikaciju. Nesporno je da statička IP adresa korisnika predstavlja osobni podatak, jer kao nepromjenjiv podatak omogućava preciznu identifikaciju,⁴⁷ međutim okolnosti konkretnog slučaja su nešto drugačije u odnosu na one koji su se ranije pojavljivali pred Sudom. U ovom slučaju pitanje se odnosi na dinamičke IP adrese, koje same po sebi nisu informacije koje se odnose na identificiranu fizičku osobu, jer ne omogućavaju izravnu identifikaciju korisnika, s obzirom da se svakim spajanjem na internet mijenjaju. Tako je identifikacija korisnika jedino moguća uz paralelnu uporabu dodatnih podataka, a u konkretnom predmetu to čak nisu bili niti podaci kojima raspolazu pružatelji web stranica, nego se radi o podacima kojima raspolaze treća osoba, pružatelj pristupa interneta korisnika.⁴⁸

⁴⁶ Opća uredba, čl. 4. t. 1.

⁴⁷ Sud je taj stav potvrdio i u ranijoj odluci *Scarlet Extended* (C-70/10, EU:C:2011:771).

⁴⁸ Presuda od 19. listopada 2016., *Patrick Breyer protiv Savezne Republike Njemačke*, C-582/14, ECLI:EU:C:2016:779.

Sud je u konačnici zaključio da dinamička IP adresa koju pohranjuje pružatelj IT medijskih usluga kada osoba posjeti internetsku stranicu koju je taj pružatelj stavio na raspolaganje predstavlja osobni podatak pod uvjetom da postoje sredstva koja omogućuju identifikaciju korisnika putem dodatnih informacija dostupnih pružatelju pristupa internetu te osobe.⁴⁹

Takav stav Suda, iako u tom trenutku donesen po Direktivi, zapravo je u skladu s uvodnom izjavom 26 Opće uredbe te Sud prvi puta potvrđuje kako nije nužno da se svi podaci koji omogućavaju identifikaciju pojedinca nalaze u posjedu jedne osobe⁵⁰ te treba uzeti u obzir sva sredstva za koja je razumno očekivati da ih voditelj obrade, ali i bilo koja druga osoba mogu upotrijebiti kako bi identificirali pojedinca.⁵¹

Međutim, postoji jedna sporna novina u odnosu na mišljenje Radne skupine. Prema mišljenju nezavisnog odvjetnika M. Camposa Sanchez-Bordone, a koje potvrđuje i Sud, nije razumno za očekivati da će doći do identifikacije, kada kontakt s trećima zahtijeva velike troškove u smislu ljudskih i ekonomskih resursa ili je praktički nemoguć, ali i zabranjen zakonom.⁵² Vrlo je utopijski za vjerovati da će zakonska zabrana onemogućiti identifikaciju, kada ona svakako može biti i posljedica nezakonitih radnji, npr. hakiranja. Utoliko bi mudrije bilo zaključiti da je manje vjerojatno da će doći do identifikacije kombiniranjem podataka za identifikaciju, ukoliko postoji zakonska zabrana.⁵³

2.5. Primjena ovih standarda na presude hrvatskih sudova

Sada kada znamo što sve doista ulazi u domenu koncepta osobnog podatka, posvetit ćemo se kratko samom sadržaju presuda, odnosno vrsti podataka koji sačinjavaju svaku presudu. Pa se tako svaka pisana presuda načelno mora sastojati od uvoda, izreke i obrazloženja.⁵⁴ U uvodu presude tako se, između ostaloga, nalazi ime i prezime suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća, suca izvjestitelja i članova vijeća, ime i prezime ili naziv, OIB, prebivalište ili boravište, tj. sjedište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika.⁵⁵ Izreka

⁴⁹ Presuda od 19. listopada 2016., Patrick Breyer protiv Savezne Republike Njemačke, C-582/14, ECLI:EU:C:2016:779.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Opća uredba, uvodna izjava 26.

⁵² Mišljenje nezavisnog odvjetnika od 12. svibnja 2016., predmet C-582/14, ECLI:EU:C:2016:339, paragraf 68.

⁵³ Purtova, N., *op. cit.* u bilj. 20., str. 64 – 65.

⁵⁴ Zakon o parničnom postupku, SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, čl. 338. st. 1., (dalje: ZPP).

⁵⁵ ZPP, čl. 338. st. 2.

presude sadrži odluku suda o meritumu⁵⁶, a u obrazloženju sud sumarno iznosi tijekom postupka, uključujući zahtjeve stranaka, iznesene činjenice i dokaze, zašto je i kako utvrđivao činjenice, koje dokaze je izvodio i sl.⁵⁷

Primjenjujući postavljene standarde koncepta osobnog podatka, u presudama nije teško prepoznati velike količine osobnih podataka, kako onih koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen, ali i onih koji se odnose na pojedinca čiji se identitet može utvrditi primjenom više identifikatora. Nesporno je da se o osobnim podacima identificiranog pojedinaca radi u slučaju navođenja podataka kao što su ime i prezime, OIB i sl., ali dokazali smo da se isto tako radi o osobnom podatku i kad se u presudama nalaze podaci o zanimanju osobe, imovinskom stanju, hobijima ili osobnim preferencijama pojedinca, stavovima, interesima, članstvu u udrugama, subjektivnim procjenama imovinskog stanja i sl. Složit ćemo se da se u presudama uistinu mogu pojaviti najrazličitije vrste osobnih podataka pa tako i onih najosjetljivijih kao što su po Općoj uredbi posebne kategorije osobnih podataka. Također, svako prosuđivanje i stav suda o pojedincu kako objektivne, tako i subjektivne naravi ako je od utjecaja na pojedinca predstavlja osobni podatak. Tako kada sud primjerice prosuđuje olakotne ili otegotne okolnosti i pri tome zauzme određeni stav o pojedincu, taj stav suda, iako možda subjektivne naravi isto tako može predstavljati osobni podatak stranke u postupku jer će stav suda u konačnici imati utjecaja na odmjerenje kazne.

Zaključno, osobni podatak u presudama je uistinu svaka informacija, neovisno o svojoj subjektivnoj ili objektivnoj naravi, prirodi, formi ili sadržaju koja se odnosi na pojedinca po kriterijima sadržaja, svrhe i rezultata, a da je identitet pojedinca utvrđen ili se može utvrditi i shodno tome podliježe zaštiti u domeni pravila zaštite osobnih podataka.

3. OBRADA OSOBNIH PODATAKA

Sukladno definiciji iz čl. 4. Opće uredbe, obrada osobnih podataka je „*svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na osobnim podacima ili na skupovima osobnih podataka, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima kao što su prikupljanje, bilježenje, organizacija, strukturiranje, pohrana, prilagodba ili izmjena, pronalaženje, obavljanje uvida, uporaba, otkrivanje prijenosom, širenjem ili stavljanjem na raspolaganje na drugi način, usklađivanje ili kombiniranje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje.*“⁵⁸

⁵⁶ ZPP, čl. 338. st. 3.

⁵⁷ *Ibid.*, čl. 338. st. 4.

⁵⁸ Opća uredba, čl. 4. t. 2.

Pojam obrade podataka bitno je jednostavniji od samog koncepta osobnog podatka i nije teško zaključiti da se u pogledu objave sudskih odluka na internetu radi o obradi podataka, a potonje je potvrdio i sam Sud Europske unije.⁵⁹ Zapravo je gotovo nemoguće izbjeći činjenicu da se radi o obradi podataka u bilo kojem slučaju kada sama definicija pokriva sve radnje navodeći da se radi o svim postupcima koji se obavljaju na osobnim podacima, ručno ili automatizirano, a još k tome uredba navodi primjere koji bi to postupci mogli biti kao što je obično prikupljanje podataka, prijenos, itd. Uredba se, nadalje, primjenjuje na obradu osobnih podataka koja se u cijelosti obavlja automatizirano te na neautomatiziranu obradu osobnih podataka koji čine dio sustava pohrane ili su namijenjeni biti dio sustava pohrane.⁶⁰ S obzirom na širinu koncepta osobnog podatka, mudro bi bilo zauzeti vrlo oprezan stav da svaka informacija može biti osobni podatak pa tako i naše presude sadržavaju pregršt osobnih podataka, vidjet ćemo kasnije, neadekvatno ili uopće neanonimiziranih. Nadalje, presude su objavljene na internetu, cjelokupni tekst presude dostupan je u dva formata (TXT i PDF), evidentno se koristimo tehnologijom i evidentno se ne radi o ručnoj obradi podataka. Dakle, objava cjelokupnih tekstova presuda na internetu predstavlja automatiziranu obradu osobnih podataka na koju se Uredba primjenjuje.

Jednom kada zaključimo da se radi o obradi osobnih podataka na koje se Uredba primjenjuje aktivira se cijeli sustav zaštite podataka koji s jedne strane stvara obveze voditelju i izvršitelju obrade, a s druge jamči prava ispitanicima.

Tako su voditelji obrade obvezni:

- I. provoditi odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere kako bi osigurali i mogli dokazati da se obrada provodi u skladu s Uredbom, uz učinkovitu primjenu načela zaštite podataka i odgovarajuću razinu sigurnosti,
- II. voditi evidencije aktivnosti obrade,
- III. surađivati s nadzornim tijelom,
- IV. izvještavati nadzorno tijelo i ispitanike o povredi osobnih podataka,
- V. u određenim situacijama provoditi procjenu učinka postupaka obrade na zaštitu podataka i savjetovati se s nadzornim tijelom,
- VI. imenovati službenika za zaštitu podataka,

⁵⁹ Presuda od 6. studenog 2003., Bodil Lindqvist, C-101/01, ECLI:EU:C:2003:596, paragraf 25. i Presuda od 22. studenog 2022., u spojenim predmetima C-37/20 i C-601/20, ECLI:EU:C:2022:912, paragraf. 38.

⁶⁰ *Ibid.*, čl. 2. st. 1.

VII. odnosno općenito moraju postupati sukladno svim odredbama Opće Uredbe.⁶¹

Ispitanici, s druge strane, imaju:

- I. pravo biti obaviješteni o obradi osobnih podataka,
- II. pravo na pristup osobnim podacima,
- III. pravo na ispravak,
- IV. pravo na prigovor,
- V. pravo na brisanje podataka („pravo na zaborav“),
- VI. pravo na ograničenje obrade,
- VII. pravo na prenosivost podataka,
- VIII. pravo ne biti podvrgnut automatiziranom pojedinačnom donošenju odluka.⁶²

Nadalje, Uredba alternativno predviđa šest mogućih pravnih osnova, bez kojih je obrada nezakonita. O tome koja je moguća osnova u našem konkretnom slučaju, odnosno koji je bio cilj objave presuda na internetu ćemo nešto kasnije, ali načelno osnove za zakonitu obradu podataka su:

- I. privola ispitanika za obradu osobnih podataka u jednu ili više posebnih svrha,
- II. nužnost obrade za izvršavanje ugovora u kojem je ispitanik stranka ili kako bi se poduzele radnje na zahtjev ispitanika prije sklapanja ugovora,
- III. nužnost obrade radi poštivanja pravnih obveza voditelja obrade,
- IV. nužnost obrade kako bi se zaštitili ključni interesi ispitanika ili druge fizičke osobe,
- V. nužnost obrade za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti voditelja obrade ili
- VI. nužnost obrade za potrebe legitimnih interesa voditelja obrade ili treće strane, osim kada su od tih interesa jači interesi ili temeljna prava i slobode ispitanika koji zahtijevaju zaštitu osobnih podataka, osobito ako je ispitanik dijete, s tim da se posljednje ne primjenjuje na obradu koju provode tijela javne vlasti pri izvršavanju svojih zadaća.⁶³

Također, podaci se moraju obrađivati u skladu s načelima obrade:

1. Načela obrade osobnih podataka podrazumijevaju da se podaci moraju obrađivati zakonito, pošteno i transparentno u odnosu na ispitanika. Sukladno tome, obrada

⁶¹ Opća uredba, poglavlje IV.

⁶² *Ibid.*, poglavlje III.

⁶³ *Ibid.*, čl. 6.

osobnih podataka mora biti u skladu sa zakonom, slijediti legitimnu svrhu te biti nužna i razmjerna. Poštena obrada podrazumijeva da podaci nisu dobiveni prijevarom ili općenito na drugi nepošten način, bez znanja ispitanika,⁶⁴ dok se zahtjev transparentnosti ostvaruje tako što je svaka informacija u svezi s obradom osobnih podataka lako dostupna i razumljiva uz upotrebu jasnog i jednostavnog jezika.⁶⁵ (zakonitost, poštenost i transparentnost)

2. Svrha u koju se podaci prikupljaju mora biti izričito navedena, zakonita i opravdana u trenutku prikupljanja podataka. Podaci se dalje ne smiju obrađivati na način koji nije u skladu s prvotnim svrhama radi kojih su i prikupljeni, ali se daljnja obrada u svrhe arhiviranja u javnom interesu, statističke ili svrhe znanstvenog i povijesnog istraživanja ne smatra neusklađenim s prvotnim svrhama.⁶⁶ (načelo ograničenja svrhe)
3. Prikupljeni podaci moraju biti bitni, primjereni i nužni za svrhu obrade. Uvjet nužnosti, odnosi se kako na količinu, tako i na kvalitetu osobnih podataka. Stoga, se ne smije obrađivati prevelika količina podataka kao ni podaci čija bi obrada za posljedicu imala nerazmjerno miješanje u prava i interese ispitanika.⁶⁷ (načelo minimizacije, smanjenja količine podataka)
4. Podaci moraju biti točni i prema potrebi ažurni, mora se poduzeti svaka razumna mjera radi osiguranja da se osobni podaci koji nisu točni, uzimajući u obzir svrhe obrade, bez odlaganja izbrišu ili isprave.⁶⁸ (točnost)
5. Osobni podaci moraju se čuvati u obliku koji omogućuje identifikaciju ispitanika samo onoliko dugo koliko je potrebno u svrhe radi kojih se podaci obrađuju, daljnja pohrana moguća je isključivo u svrhe arhiviranja u javnom interesu, svrhe znanstvenog ili povijesnog istraživanja ili u statističke svrhe što podliježe provedbi primjerenih tehničkih i organizacijskih mjera radi zaštite prava i sloboda ispitanika.⁶⁹ Osobito je potrebno osigurati da je razdoblje pohrane osobnih podataka ograničeno na strogi minimum, a kako bi se to ostvarilo, voditelj obrade trebao bi odrediti rok za brisanje ili periodično preispitivanje.⁷⁰ (ograničenje pohrane)

⁶⁴ Kuner, C., Bygrave, A.L., Docksey, C., *The EU General Data Protection Regulation (GDPR), A Commentary*, Oxford University Press, 2020., str. 314.

⁶⁵ Opća uredba, recital 39.

⁶⁶ *Ibid.*, čl. 5.

⁶⁷ Kuner, C., Bygrave, A.L., Docksey, C., *op. cit.* u bilj. 64., str. 317.

⁶⁸ Opća uredba, čl. 5.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Opća uredba, recital 39.

6. Način obrade mora jamčiti odgovarajuću sigurnost osobnih podataka, što uključuje zaštitu od neovlaštene ili nezakonite obrade te od slučajnog gubitka, uništenja ili oštećenja podataka.⁷¹ (cjelovitost i povjerljivost)
7. Voditelj obrade odgovoran je za usklađenost obrade s načelima te je mora biti u mogućnosti dokazati.⁷² (pouzdanost)

S obzirom da Portal sudske prakse ne sadržava nikakve obavijesti o obradama osobnih podataka u okviru javno objavljenih presuda, zaključak je da naši sudovi očito smatraju da su postupkom tzv. anonimizacije izašli izvan primjene propisa o zaštiti osobnih podataka. No, vidjet ćemo je li to uistinu tako.

4. ANONIMIZACIJA I PSEUDONIMIZACIJA PRESUDA

Kao što je prethodno rečeno, čini se da je temeljni pristup hrvatskih tijela po pitanju javne objave presuda taj da se presude anonimiziraju, iz čega bi posljedično slijedilo da se na obradu u njima sadržanih osobnih podataka ne primjenjuje Opća uredba o zaštiti podataka. Teoretski gledano, ovako nešto je moguće. Naime, ako su podaci anonimizirani onda oni više nisu „osobni podaci“ u smislu prethodno izložene definicije iz čl. 4. t. 1. Opće uredbe, pa se na obradu takvih podataka ta uredba ne bi primjenjivala. To potvrđuje i uvodna izjava 26 Uredbe, u kojoj se navodi da se ona ne odnosi na obradu anonimnih informacija.

Dakle, jedan od načina za izbjegavanje primjene Opće uredbe jest da podaci budu anonimizirani. To je nesporno. Međutim, malo je kompleksnije pitanje što je anonimizacija i kako se ona postiže. Sukladno prethodno izloženim shvaćanjima o konceptu osobnog podatka, kao i objašnjenjima koja se daju u uvodnoj izjavi 26 Opće uredbe, proizlazi da je sljedeće relevantno:

- Podaci su anonimni ako se odnose na osobu čiji identitet više nije moguće utvrditi,⁷³
- „Kako bi se odredilo može li se identitet pojedinca utvrditi, trebalo bi uzeti u obzir sva sredstva, poput primjerice selekcije, koja voditelj obrade ili bilo koja druga osoba mogu po svemu sudeći upotrijebiti u svrhu izravnog ili neizravnog utvrđivanja identiteta pojedinca“⁷⁴

⁷¹ Opća uredba, čl. 5.

⁷² *Ibid.*, čl. 5.

⁷³ *Ibid.*, uvodna izjava 26.

⁷⁴ Opća uredba, uvodna izjava 26.

- „Kako bi se utvrdilo je li po svemu sudeći izgledno da se upotrebljavaju sredstva za utvrđivanje identiteta pojedinca, trebalo bi uzeti u obzir sve objektivne čimbenike, kao što su troškovi i vrijeme potrebno za utvrđivanje identiteta, uzimajući u obzir i tehnologiju dostupnu u vrijeme obrade i tehnološki razvoj“⁷⁵

U bitnome, anonimizacija bi trebala biti postupak nakon kojega više nećemo moći pripisati podatke konkretnoj osobi, odnosno postupak nakon kojeg ćemo dobiti anonimne podatke, informacije koje se odnose na pojedinca čiji se identitet ne može utvrditi, bilo od strane voditelja obrade ili bilo koje druge osobe tako da obrada takvih informacija više ne bi bila u polju primjene Uredbe.⁷⁶

Podatke koji su anonimizirani treba međutim jasno razlikovati od onih koji su samo pseudonimizirani. Sukladno definiciji iz čl. 4. t. 5. Opće uredbe, pseudonimizacija je „*obrada osobnih podataka na način da se osobni podaci više ne mogu pripisati određenom ispitaniku bez uporabe dodatnih informacija, pod uvjetom da se takve informacije drže odvojeno te da podliježu tehničkim i organizacijskim mjerama kako bi se osiguralo da se osobni podaci ne mogu pripisati pojedincu čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi*“.⁷⁷ Pseudonimizacija dakle nije metoda kojom ćemo postići anonimnost informacija. Makar je u slučaju pseudonimiziranih podataka nešto teže utvrditi identitet pojedinca na kojega se oni odnose, to nije nemoguće, pa se posljedično na pseudonimizirane podatke Opća uredba o zaštiti podataka i dalje primjenjuje.⁷⁸ Koja je onda svrha pseudonimizacije? Kako se objašnjava u uvodnoj izjavi 28 Opće uredbe, „primjena pseudonimizacije na osobne podatke može smanjiti rizike za dotične ispitanike i pomoći voditeljima obrade i izvršiteljima obrade u ispunjavanju njihovih obveza u vezi sa zaštitom podataka“.

Dakle, osnovna razlika anonimizacije i pseudonimizacije je u činjenici da pod unaprijed definiranim okolnostima na temelju pseudonimiziranih podataka, primjenom dodatnih informacija, možemo identificirati osobu, dok bi anonimizacija trebala biti u potpunosti nepovratna te ni na koji način ne bismo smjeli biti u mogućnosti sklopiti sliku uporabom neizravnih identifikatora i identificirati pojedinca. Drugim riječima, pseudonimizacija

⁷⁵ Opća uredba, uvodna izjava 26.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ *Ibid.*, čl. 4. t. 5.

⁷⁸ *Ibid.*, uvodna izjava 26.

definitivno jest metoda kojom se unaprjeđuje zaštita ispitanikovih interesa, ali ona isto tako definitivno nije metoda koja dovodi do izbjegavanje primjene Opće uredbe o zaštiti podataka.

Kada pak govorimo o anonimizaciji, ne možemo niti pretpostaviti koji sve podaci mogu služiti kao neizravni identifikatori. Opća uredba je u tom pogledu jasna kad kaže da se za pitanje utvrdivosti identiteta ispitanika uzimaju u obzir „sva sredstva koja voditelj obrade ili bilo koja druga osoba mogu upotrijebiti“.⁷⁹

Zahtjev da anonimizacija bude nepovratna osobito je tegobno postići u informacijskom društvu, i tu leži osnovni problem adekvatne zaštite osobnih podataka procesom anonimizacije. Na ovo jasno ukazuju brojna znanstvena i stručna istraživanja. Naime, različiti su načini kako se podaci nastoje anonimizirati, od potpunog ispuštanja podataka, zamjene imena inicijalima ili nasumičnim kombinacijama slova, zamjena lažnim podacima itd., ali su isto tako brojni primjeri neuspjeha tih postupaka. Tako je u jednom istraživanju zaključeno da je za identifikaciju 87% stanovništva Sjedinjenih Američkih Država bila dovoljna kombinacija poštanskog broja, spola i datuma rođenja.⁸⁰ Rute putovanja slavnih osoba izvedene su iz „anonimnih“ javnih baza podataka o vožnjama taksijem u New Yorku.⁸¹ Možda je najpoznatiji slučaj Netflix-a, koji je objavio skup podataka za potrebe nagradne igre Netflix prize. Objavljeni skup podataka sadržavao je podatke o ocjenama različitih filmova i datume kad su filmovi ocijenjeni te su ponudili milijun dolara nagrade onome tko poboljša sustav za preporuku filmova. „Netflix prize“ naveo je dva znanstvenika da pokažu s kolikom lakoćom mogu identificirati korisnike, što u konačnici nije nimalo bezazleno, budući da se pokazalo da se na osnovu filmskih preferencija pojedinog korisnika saznaju informacije o političkim, vjerskim ili drugim stavovima osobe.⁸² I tako redom, do nama najzanimljivijeg slučaja iz 2019. godine u Švicarskoj, gdje je grupa znanstvenika za potrebe istraživanja povezala informacije iz „anonimnih“ pravnih dokumenata i drugih javno dostupnih baza podataka i tako su uz pomoć umjetne inteligencije ponovno identificirali 84% ljudi u manje od sat vremena.⁸³ Iz primjera je jasno da obično postupak ponovne identifikacije, nakon što su podaci barem naizgled anonimizirani zahtijeva ipak ponešto veći trud i spajanje više baza podataka kako bi došli do

⁷⁹ Opća uredba, uvodna izjava 26.

⁸⁰ Purtova, N., op. cit. u bilj. 20., str. 9.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² Csányi, G.M.; Nagy, D.; Vági, R.; Vadász, J.P.; Orosz, T., Challenges and Open Problems of Legal Document Anonymization, *Symmetry* 2021., 13, 1490, str. 4.

⁸³ *Ibid.*, str. 2.

konkretne osobe, ali vidjet ćemo da je to u slučaju anonimizacije koje se trenutno provodi na hrvatskim sudovima zapravo prilično trivijalan posao.

4.1. O anonimizaciji sudskih odluka u Republici Hrvatskoj

Temeljni pravni izvori koji reguliraju „anonimizaciju“ koju provode hrvatski sudovi jesu:

- a. Odluka o objavi i anonimizaciji sudskih odluka⁸⁴ i
- b. Upute o načinu anonimizacije sudskih odluka⁸⁵

Sud, dakle, provodi anonimizaciju prema Odluci iz 2018. godine i Uputama iz 2003. godine koje donosi Predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. U odluci se navodi da se anonimizacija sastoji u ispuštanju osobnih podataka o strankama i njihovim zastupnicima i predstavnicima te da se zamjenjuju inicijalima.⁸⁶ Već na osnovu ovog pravila jasno je kako sudovi prilikom „anonimizacije“ vode računa isključivo o izravnim identifikatorima, u potpunosti zanemarujući ideju pojedinca čiji se identitet može utvrditi uz pomoć različitih neizravnih identifikatora.

Podaci koji se anonimiziraju razlikuju se s obzirom na vrstu postupka. U odlukama iz građanskih, trgovačkih i upravnih postupaka anonimiziraju se podaci o:

- (i) strankama u postupku koje se pojavljuju kao fizičke osobe (tužitelj, tuženi, umješac, ovrhovoditelj, ovršenik, ostavitelj, nasljednik, predlagatelj i protivnik osiguranja, uzdržavatelj i slično), pravne osobe (d.d., d.o.o., k.d., t.d., t.j.d.) ili fizičke osobe u ulozi predstavnika pravne osobe kao trgovačkog društva (predsjednik ili član uprave ili nadzornog odbora, predstavnik zaposlenika i slično),
- (ii) punomoćniku stranke koji se u postupku pojavljuju kao odvjetnici, javni bilježnici ili druge fizičke osobe,
- (iii) zakonskom zastupniku stranke,
- (iv) svjedocima,
- (v) rođaku, prijatelju, susjedu stranke i

⁸⁴ Odluka o objavi i anonimizaciji sudskih odluka, br.:Su-IV-140/2018-1, Zagreb, 12. ožujka 2018., (dalje: Odluka).

⁸⁵ Upute o načinu anonimizacije sudskih odluka, br.:Su-748-IV/03-3, Zagreb, 31. prosinca 2003., (dalje: Upute).

⁸⁶ Odluka, čl. 3.

- (vi) službenoj osobi zaposlenoj u državnom tijelu, ustanovi, udruzi i dr. čije djelovanje u postupku predstavlja izvršavanje službene dužnosti kao što su sudski vještaci, tumači, socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi, liječnici i dr.⁸⁷

Uz gore navedene osobe, u odlukama iz kaznenih i prekršajnih postupaka anonimiziraju se i podaci o stranci i fizičkoj osobi koja je zakonski zastupnik, predstavnik ili član predstavničkog tijela kad se kao stranka u postupku pojavljuje Republika Hrvatska i državno tijelo Republike Hrvatske (neovisno zakonodavno, sudbeno ili izvršno tijelo, ministarstvo, zavod, uprava, agencija i dr.), jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (županija, grad, općina), ustanova (sveučilište, fakultet, škola, vrtić, klinika, kazalište, bolnica, institut), sindikalne organizacije, udruge, političke stranke ili vjerske organizacije te javna trgovačka društva i druge pravne osobe kojima je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.⁸⁸

Od podataka navedenih osoba anonimiziraju se ime, prezime i adresa fizičke osobe, datum i mjesto rođenja, JMBG, OIB, broj osobne iskaznice, putovnice, vozačke dozvole, brojevi svih ostalih osobnih dokumenata, police osiguranja, registarske oznake vozila, broj telefona, naziv i sjedište pravne osobe, državnog tijela, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanove, javnog trgovačkog društva, udruge i sindikata, bankovni računi, e-mail adrese te URL/web adrese.⁸⁹

Ne anonimiziraju se podaci o pravosudnim tijelima koja su po zakonu nadležna za poduzimanje radnji u postupku. Tako se ne anonimiziraju podaci o nazivu suda, poslovnim odlukama spisa, sucima i članovima sudskog vijeća koji donose odluke kao i zapisničarima te ostalim pravosudnim i upravnim tijelima kao što su Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, županijsko i općinsko državno odvjetništvo, Ministarstvo unutarnjih poslova, policijska uprava, ali i njihovim predstavnicima. Iznimno, ne anonimiziraju se niti podaci o pravnoj osobi, javnom trgovačkom društvu kojima je osnivač i vlasnička prava ima Republika Hrvatska kao što su Hrvatska elektroprivreda, Hrvatske ceste, Hrvatske vode, Hrvatska pošta, Hrvatske željeznice, Hrvatske šume, zračne, morske i riječne luke.⁹⁰

⁸⁷ Odluka, čl. 4.

⁸⁸ *Ibid.*, čl. 5.

⁸⁹ *Ibid.*, čl. 7.

⁹⁰ *Ibid.*, čl. 6.

Odluka, dakle uz nekoliko suvišnih izuzetaka, predviđa i anonimizaciju podataka o pravnim osobama, iako se Uredba ne primjenjuje na pravne osobe, ali u našem slučaju anonimizacije sudskih odluka to je ipak sigurnija, ispravna opcija, s obzirom da će se podaci pravnih osoba vrlo često odnositi na fizičke osobe i time biti osobni podaci fizičkih osoba. Međutim, problem nastaje s podacima koje Odluka ne može a priori prepoznati kao podatke koje je potrebno anonimizirati, a ne postoji općenita odredba po kojoj bi se pojedinačno pristupilo svakome podatku. Pa tako kad ne anonimiziramo podatke o nazivu suda, upravnim i pravosudnim tijelima i javnim trgovačkim društvima kojima je osnivač i vlasnička prava ima Republika Hrvatska, zaboravljamo da svi ti podaci mogu poslužiti kao identifikatori. Nadalje, problem s neanonimizacijom osoba profesionalno uključenih u postupak kao što su suci, članovi sudskih vijeća i zapisničari još je veći. Nemojmo zaboraviti stav Europskog suda u slučaju *Nowak*, ista informacija može se odnositi na više pojedinaca i predstavljati osobni podatak za svakoga od njih, bilo na osnovi sadržaja, svrhe ili učinka. Presude se nisu same napisale, kako što se iz ranijeg primjera, niti automobili sami ne pokreću, tako presuda može utjecati na napredovanje sudaca, možemo iščitati stav suca ili vijeća o određenim pitanjima. Podatak da je sudac x sudio u predmetu y, osobni je podatak koliko stranke u postupku toliko i samoga suca.

Anonimizacija se, kao što je ranije navedeno, provodi na osnovu uputa donesenih od strane predsjednika Vrhovnog suda koje predviđaju anonimizaciju: imena i prezimena, naziva tvrtki, javnih poduzeća i drugih pravnih osoba, naziva državnih tijela, gradskih i lokalnih tijela, ustanova, udruga, adresa, ispuštanja datuma i mjesta rođenja, e-mail i web adresa, jedinstvenog matičnog broja građana, brojeva različitih osobnih dokumenata, police osiguranja te registarskih oznaka vozila.⁹¹

Kako Upute nisu mijenjane od 2003. godine tako primjerice predviđaju ispuštanje jedinstvenog matičnog broja građana na način da se ostavi samo kratica JMBG s tri točkice (JMBG:...), dok se, za razliku od Odluke, nigdje izriječno ne spominje osobni identifikacijski broj (OIB). Dakako postoji općenita odredba prema kojoj bi se riječi ispred broja koje opisuju vrstu osobnog dokumenta (kao što je osobna iskaznica, putovnica, vozačka dozvola ili broj police osiguranja i registarskih oznaka vozila) ostavljale, dok bi se brojevi osobnih dokumenata

⁹¹ Upute, str. 1 - 4.

trebali zamijeniti s tri poredane točkice, ali unatoč tome u presudama se vrlo lako mogu pronaći osobni identifikacijski brojevi stranaka.⁹²

Imena i prezimena zamjenjuju se inicijalima, početnim velikim tiskanim slovom s točkom. Tako će se primjerice Hana Horvat u anonimiziranoj odluci objavljenoj na portalu Sudske prakse zamijeniti s H.H., a ako se dogodi da više sudionika postupka ima iste inicijale, upute predviđaju da se kod prve osobe ime mijenja inicijalom s točkom, a prezime inicijalom s točkom i rednim brojem, bez točke. Što bi značilo da će Hana Horvat i Hrvoje Herceg biti H.H.₁ i H.H.₂ i tako redom.⁹³

Ispuštaju se e – mail adrese i web adrese, datum rođenja, ulica i kućni broj i zamjenjuju točkicama. Nazive grada i mjesta treba zamijeniti inicijalima, početnim velikim tiskanim slovom s točkom. Ako se naziv grada ili mjesta sastoji od dvije ili više riječi, sve treba zamijeniti inicijalima s točkom, a u slučaju više istih inicijala, kao u slučaju imena, svakome se gradu ili mjestu pridružuje redni broj. Pa su tako Zagreb i Zadar, Z₁ i Z₂.⁹⁴

Nazivi trgovačkih društava zamjenjuju se velikim tiskanim početnim slovom s točkom i inicijalima o obliku trgovačkog društva kao početno malo pisano slovo iz naziva s točkom, tako će se „Pliva“ d.d. zamijeniti s P. d.d., „Croatia osiguranje“ d.d. s C. o. d.d., dok se kod javnih trgovačkih društava i drugih oblika pravnih osoba ne anonimiziraju riječi koje nam govore o pravnom obliku odnosno pravne osobe. Tako je Gradsko javno poduzeće za prijevoz putnika „Zagrebački električni tramvaj“ u našim potencijalnim anonimiziranim sudskim odlukama Gradsko javno poduzeće Z.e.t., a Javno poduzeće za obnovu „Dubrovačko primorje“ Javno poduzeće za obnovu D. p.⁹⁵

Nazivi državnih, gradskih i lokalnih tijela, kao i ustanova i udruga zamjenjuju se samo s jednom riječju koja označava pravni oblik tog subjekta, s tim da se dio naziva eventualno označen navodnicima zamjenjuje s inicijalima, početnim velikim pisanim slovom s točkom, bez navodnika. Što bi značilo da Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske postaje ministarstvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje zavod, dok će Osnovna škola Antuna Kanižlića postati škola A.K., Općina Velika Općina V., Grad Dubrovnik Grad D., a Udruga Franak udruga.⁹⁶

⁹² Upute, str. 3. - 4.

⁹³ *Ibid.*, str. 1.

⁹⁴ *Ibid.*, str. 3. - 4.

⁹⁵ *Ibid.*, str. 2.

⁹⁶ *Ibid.*, str. 2. - 3.

S obzirom da anonimizacija zahtijeva sate i sate administrativnog posla, česte su pogreške u praksi. Ne mora se pročitati puno presuda kako bi se naišlo na neanonimizirane OIB-e, imena stranaka, podatke koji jesu anonimizirani u izreci presude, ali se otkrivaju čitajući obrazloženje, itd.⁹⁷ Uz pogreške u praksi i samoj suštini pravila cijela situacija zajedno rezultira vrlo apsurdnom anonimizacijom. Primjerice, kako konkretno očekujemo da smo zaštitili stranku ako u presudi stoji sljedeće:

„okrivljena N. N., OIB:, kći L. i I. R. r. L., rođena u O., s prebivalištem u O., F....., državljanka RH, fizioterapeut sa završenom VŠŠ, zaposlena u Centru za odgoj i obrazovanje „I. Š.“, udana, majka četvero djece, bez čina i odlikovanja, prema vlastitom kazivanju dobrog imovnog stanja, prekršajno nekažnjavana, neosuđivana, brani se sa slobode“⁹⁸ ili

„I. optuženog M. G., OIB sina L. i R. V., rođene C., rođenog u Č., s prebivalištem u F., S. R. 2F, državljanina Republike Hrvatske, komercijalista sa završenom srednjom školom, voditelja kafića Z. bar B. Đ., s plaćom od 7.200,00 kn, živi u izvanbračnoj zajednici, bez djece, dobrih imovinskih prilika, vlasnika poljoprivrednog zemljišta površine 1 jutro, vlasnika osobnog automobila Citroen C4 (god. 2008.), bez čina i odlikovanja, nije služio vojsku, kazнено neosuđivanog, prekršajno nekažnjavanog“⁹⁹

Navedeni primjeri nisu pomno birani, većina presuda nam „anonimizirano“ tako izgleda te su za potrebe rada izmijenjeni inicijali. Na stranu činjenica da nam u puno presuda umjesto samo centar, bilo koji oblik centra stoji „anonimiziran“ kao C. za socijalnu skrb ili C. za posebno skrbništvo te da se u drugom primjeru nalaze čak i početna slova cjelokupne adrese stranke umjesto da je taj podatak u potpunosti izostavljen. Ali u toj rečenici i pol nalazi se puno više osobnih podataka od onih koje kao takve Odluka i Upute prepoznaju. Iz prvoga dijela rada osnovano proizlazi zaključak da su osobni podaci stranaka i podaci o državljanstvu, radnom mjestu, završenoj stručnoj spremi, tome imaju li ili ne djece, jesu li u braku, osuđivani ili ne, s činom ili bez čina i odlikovanja, pa i mišljenja o imovinskom stanju, vlasništvu automobila ili služenoj vojsci. Svi se ti podaci odnose direktno ili indirektno na osobu čiji se identitet uz malo truda može utvrditi i na sve te podatke se Uredba jednako primjenjuje, kao na ime stranke i ostale podatke koji su u konkretnom primjeru srećom ispušteni.

⁹⁷ Vidi primjerice Općinski sud u Kutini, Presuda od 13. rujna 2022., poslovni broj P-5/2020.-20.

⁹⁸ Općinski sud u Osijeku, Presuda od 18. siječnja 2013., poslovni broj 40 K-35/2021-13.

⁹⁹ Općinski sud u Osijeku, Presuda od 30. prosinca 2022., poslovni broj: 38. K-426/2021-29.

Primjeri postaju interesantniji kada se radi o javnim osobama. Pa će se tako u presudama umjesto da je stranka fizioterapeut ili komercijalist naći inicijali uz napomenu da je stranka bivši premijer, gradonačelnik nekog grada ili slično.^{100, 101} Čak i mišljenje Radne skupine kao očiti primjer karakteristika po kojima se osoba može identificirati bez napora navodi primjer „sadašnji premijer Španjolske“.¹⁰² I uopće nije sporno da javnost ima pravo uvida u sudske postupke, sporan je, u kontekstu zaštite podataka kao jednog od temeljnih prava i rastuće svijesti o zlouporabi podataka s interneta, samo način na koji se to ostvaruje.

Najjednostavniji primjer spajanja podataka su postupci u kojima su nekretnine u fokusu pa zaboravljamo da podaci koji se prije svega odnose na objekt mogu biti osobni podaci fizičke osobe i tako u presudama uredno stoje ili su neadekvatno anonimizirani svi podaci o nekretninama, pa tako kućnom broju, zemljišnoknjižnom ulošku, vrijednosti nekretnine i kad podatke koji su nam potrebni izvučemo iz presude i upišemo u Zajednički informacijski sustav zemljišnih knjiga i katastra otkrit će se svi osobni podaci koji su u presudama anonimizirani pa i puno više od toga. Naime, kako bismo pretražili zemljišnoknjižni izvadak, bit će nam potrebne tri vrste informacija, to su podatak o Općinskom sudu, glavnoj knjizi i broju zemljišnoknjižnog uloška. Pa tako, ako je Rješenjem Općinskog suda u Požegi određen upis prava vlasništva na nekretnini upisanoj u *z.k.ul.br. 1876 k.o. K., kč.br.1780/5 u korist kupca B. K. d.o.o. iz Z., OIB: ...*¹⁰³, dovoljno je da se prilikom pretrage zemljišnoknjižnog izvataka u tražilicu upiše navedeni broj ZK uloška i Općinski sud u Požegi, dok će jedina prepreka biti knjiga glavnih ugovora gdje će metodom pokušaja i pogreške biti potrebno izabrati između nekoliko ponuđenih opcija pod rubrikom glavne knjige koje počinju slovom K. I tako dolazimo do podataka iz vlastovnice koja otkriva da se radi o B2 KAPITAL-u d.o.o., zajedno sa OIB-om i sjedištem, a s obzirom da se nekretnina nalazi u suvlasništvu, vlastovnica izlista i ime i prezime, OIB te adresu drugog suvlasnika, u konkretnom primjeru radi se o fizičkoj osobi.

Čak i ako zanemarimo činjenicu da Odluka i Upute ne prepoznaju sve osobne podatke kao takve, u obliku u kakvom jesu trenutno imaju nedostatke. Pa tako treba upozoriti da anonimizacija ispuštanjem podataka i njihovom zamjenom točkicama ili slično nije idealna jer otežava razumijevanje teksta te bi se takav način trebao izbjegavati.¹⁰⁴ Nadalje, naši sudovi

¹⁰⁰ Vidi primjerice Općinski prekršajni sud u Splitu, Presuda od 20. rujna 2022., poslovni broj: Ovr-65/2021-30.

¹⁰¹ Vidi primjerice Općinski sud u Slavonskom Brodu, Presuda od 16. ožujka 2017., poslovni broj: K-91/14-24.

¹⁰² Mišljenje Radne skupine, str. 13.

¹⁰³ Općinski sud u Požegi, Rješenje od 20. rujna 2022., poslovni broj: Ovr-65/2021-30.

¹⁰⁴ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., Report of the Policy Group of the Project ‘Building on the European Case Law Identifier’, On-line Publication of Court Decisions in the EU, 2017., str. 149.

koriste prave inicijale, dok je preporuka da se prilikom anonimizacije izbjegava korištenje stvarnih inicijala, jer njihova uporaba povećava mogućnost ponovne identifikacije. Puno veću zaštitu osiguravaju nasumično raspoređeni inicijali,¹⁰⁵ odnosno u konačnici bi najbolje bilo sva imena zamijeniti ulogama koju dotična osoba ima u samome postupku. Tako se uopće ne bi koristili inicijali, nego samo naznaka da se radi o sucu, tužitelju, svjedoku ili slično uz, po potrebi navođenje rednog broja. U pogledu anonimizacije geografskih podataka velike probleme uspješnoj anonimizaciji podataka stvaraju neanonimizirani podaci o stvarno i mjesno nadležnom sudu. Pa tako ako u presudi imamo anonimizirano mjesto događaja, mjesto rođenja, prebivališta stranke i slično, i naznaku da se radi o mjestu Z., a presudu je donio Općinski sud u Zagrebu, po pravilima o određivanju nadležnosti nije teško zaključiti o kojem se gradu radi, ako ništa krug izbora postaje jako ograničen, a to posebno dolazi do izražaja u manjim mjestima gdje se unutar županije točno može pogoditi mala općina ili ako u presudi stoje inicijali uz naznaku da se radi o primjerice zamjeniku državnog odvjetnika, a očito ćemo znati i koji je sud donio presudu, uz dva klika mišem ćemo ponovno identificirati osobu koja je trebala biti anonimna. Iz primjera Z.e.t.-a proizlazi jasno upozorenje da gotovo svakome podatku treba pristupati individualno, jer ako smo „Zagrebački električni tramvaj“ anonimizirali sa Z.e.t., ništa osim gomilanja administrativnog posla nismo postigli. U konačnici skraćivanje naziva na inicijale treba izbjegavati gdje je god moguće, dovoljno je navesti škola, grad, općina bez bilo kakvih detalja.

Iz svega navedenoga, u bitnome proizlazi, da sustav koji se trenutačno primjenjuje na hrvatskim sudovima nije anonimizacija, nego u najboljem slučaju loša pseudonimizacija.

Ne bi se složili niti s navodima da je loša anonimizacija suvišna,¹⁰⁶ bilo kakva intervencija u tekst bolja je od toga da su presude potpuno neanonimizirane dostupne na internetu. Stvar je zapravo vrlo jednostavna, automobil ćete na parking u zaključati, a ne ostaviti širom otvorena vrata i nadati se najboljem. Međutim, pravnom regulativom ćemo jako teško postići potpunu anonimizaciju u svakom konkretnom slučaju. Svaka presuda sadržava specifične podatke vezane za svaki konkretan slučaj, koji mogu ili ne moraju biti osobni podaci jedne ili više osoba uključenih u postupak, ali nema niti teoretske šanse da zakonodavac ili u našem slučaju Predsjednik Vrhovnog suda opće primjenjivim uputama predvide sva pravila koja će na tisuće presuda učiniti anonimnima kako bi onemogućili primjenu Uredbe i tako

¹⁰⁵ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., op. cit. u bilj. 104., str. 149.

¹⁰⁶ Ohm, P., Broken promises of privacy: Responding to the surprising failure of anonymization, 57 UCLA Law Review, 1701 (2010), str. 1728.

omogućili nesmetanu egzistenciju presuda na internetu. Stoga naglasak treba biti na praksi, pravni sustav treba osigurati okvir koji će u načelu jamčiti zaštitu osobnih podataka, ali i ostaviti prostora individualno sagledati svaki pojedini slučaj te po potrebi omogućiti odstupanja od utvrđenih pravila.¹⁰⁷

5.2. Praksa objave presuda država Europske unije

Ne postoji ujednačena praksa država Europske unije u pogledu objave sudskih odluka, s obzirom da se takva obveza niti ne može uspostaviti europskim pravom, ali isto tako problem objave i anonimizacije sudskih presuda nije specifičan samo za Republiku Hrvatsku. Stoga ćemo izložiti generalni pregled zajedničke prakse uz poneki izdvojeni primjer, manje ili više, kvalitetnih izuzetaka.

Države se, prvenstveno, razlikuju u pogledu izvora koji obvezuju na objavu, pa je tako obveza objave u većini slučajeva rezultat odredaba ustava, općih zakona o funkcioniranju pravosuđa i sudova ili posebnih propisa koji uređuju pitanje objave i anonimizacije.¹⁰⁸ Razlikuju se i po metodama anonimizacije, od ispuštanja informacija do zamjene lažnim podacima.¹⁰⁹ Ono što je svima zajedničko je da se u većini slučajeva ipak nastoji postići kakva takva zaštita podataka stranaka u postupku, a to se u određenim slučajevima ostvaruje propisivanjem anonimizacije osobnih podataka bez detaljnih upućivanja koji su to podaci, dok drugi imaju poprilično precizna pravila.¹¹⁰ Gotovo sve zemlje prave razliku u pogledu pravnih i fizičkih osoba pa tako anonimiziraju podatke fizičkih, ali ne i pravnih osoba te u pravilu podaci osoba profesionalno uključenih u postupku kao što su suci, odvjetnici ili tumači nisu anonimizirani.¹¹¹ Odluke se nigdje ne anonimiziraju bez naknadne ručne provjere, a na Cipru su podaci koji trebaju biti anonimizirani označeni već prilikom izrade presude.¹¹² U većini slučajeva sud je odgovoran za anonimizaciju, ali postoje i druge opcije pa je tako u Španjolskoj odgovorna druga pravosudna organizacija, a u Grčkoj Odvjetnička komora Atene.¹¹³ Zanimljivo je da Češka, Litva, Mađarska i Austrija imaju predviđen poseban postupak za podnošenje pritužbi ukoliko stranke smatraju da presude nisu adekvatno anonimizirane,¹¹⁴ a Estonija ima posebna pravila za objavu presuda iz postupaka u kojima je javnost isključena. Pa

¹⁰⁷ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., *op. cit.* u bilj. 104., str. 148. i 149.

¹⁰⁸ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., *op. cit.* u bilj. 104.

¹⁰⁹ *Ibid.*, str. 24. i 25.

¹¹⁰ *Ibid.*, str. 24.

¹¹¹ *Ibid.*, str. 24.

¹¹² *Ibid.*, str. 26.

¹¹³ *Ibid.*, str. 26.

¹¹⁴ *Ibid.*, str. 24.

tako, ako je javnost isključena iz postupka, u Estoniji objavljuju samo datum objave presude i njezine izmjene, broj predmeta i oznaku da je postupak završen, s tim da se datum objave presude briše se s web stranice nakon 30 dana od objave presude.¹¹⁵

5.2.1. Italija

Italija ima najrazličitiji sustav u odnosu na ostatak Europske unije pa posljedično zaslužuje i nešto više pažnje. 2010. godine, talijansko nadzorno tijelo za zaštitu podataka izdalo je Smjernice za zaštitu osobnih podataka u reprodukciji sudskih odluka u svrhu komunikacije pravnih informacija, čime su nastojali pružiti podršku sudovima u usklađenosti širenja pravnih dokumenata s načelima zaštite osobnih podataka. Smjernice pod naslovom „Širenje presuda i drugih sudskih odluka“ navode da se sudske odluke mogu širiti u svakome obliku pa tako i u izvornom tekstu, pod uvjetom da su poštivane propisane mjere opreza. Pa tako najviši sud u talijanskom pravnom sustavu, Vrhovni kasacijski sud, omogućuje pristup presudama, putem registracije korisnika, kroz dva sustava na svojoj web - stranici, ItalgireWeb i SentenzeWeb. ItalgireWeb razlikuje nekoliko kategorija korisnika kojima je pod različitim uvjetima omogućen pristup, pa tako besplatan pristup imaju suci, državni odvjetnici i zaposlenici državne uprave, dok se pristup uz naplatu omogućuje kroz još tri potkategorije u kojima se nalaze općine, sveučilišta, odvjetnici, javni bilježnici itd. Nadalje, za razliku od ItalgireWeba, besplatan pristup punim tekstovima presuda koje je Vrhovni sud donio u posljednjih 5 godina, omogućen je svima registracijom na SentenzeWebu.¹¹⁶

U Italiji se tako odluke anonimiziraju:

- (i) na zahtjev ispitanika, ako prije okončanja postupka podnese zahtjev za anonimizacijom, nakon čega će izvornom tekstu presude biti dodana napomena da se identifikacijski podaci stranke moraju ukloniti kako bi se ista mogla dalje reproducirati u pravne svrhe,
- (ii) na zahtjev pravosudnog tijela koje donosi presudu,
- (iii) uvijek u slučaju podataka koji se odnose na maloljetnike i stranke u obiteljskim postupcima,

¹¹⁵ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., *op. cit.* u bilj. 104., str. 76.

¹¹⁶ *Ibid.*, str. 94.

(iv) uvijek kad se radi o određenim kaznenim djelima (npr. prostitucija).¹¹⁷

Talijanski sustav tako ima tri vrlo dobre okosnice. Prvo, sudovi nisu preopterećeni administrativnim poslom koji iziskuje anonimizacija apsolutno svih odluka suda, a zainteresiranoj javnosti su ipak dostupne presude kroz sustav koji registracijom pruža veću zaštitu, nego što bi bio slučaj da su sve presude neadekvatno anonimizirane svima dostupne. Drugo, stranke imaju mogućnost utjecati na ostvarivanja svojih prava u pogledu zaštite podataka i zaključno, efikasniji sustav dostupnosti presuda pravnoj javnosti koji zasigurno više pridonosi harmonizaciji sudske prakse uz petogodišnje ograničenje pristupa šire javnosti presudama.

5. CILJ PROJEKTA PHARE 2006 „USKLAĐIVANJE I OBJAVLJIVANJE SUDSKE PRAKSE“

No, sada kada znamo da se radi o obradi velike količine osobnih podataka, kako stranaka u postupku, tako i sudaca, odvjetnika i svih ostalih osoba koje sudjeluju u postupku te da anonimizacija koju provodi sud nije dovoljna kako bi uistinu presude smatrali anonimiziranima, vratimo se na početak. Ostaje nam raspraviti pitanje cilja takve obrade. Pa koji je cilj objave presuda, što se jednostavnom dostupnošću pravnog dokumenta zapravo želi postići?

Cilj projekta PHARE 2006 „Usklađivanje i objavljivanje sudske prakse“ je harmonizacija sudske prakse odnosno dostupnost sudskih odluka svim sucima i sudskim savjetnicima u svim sudovima Republike Hrvatske, kao i široj općoj i pravnoj javnosti. Takvo određenje cilja ima nekoliko dijelova. Harmonizacija sudske prakse je samo po sebi legitiman cilj, i kako bi ga postigli, logično je da sudske odluke moraju biti dostupne pravnoj javnosti, međutim kako konkretno opća javnost utječe na harmonizaciju prakse? Za očekivati bi bilo da o određenoj temi moramo imati i poneko znanje kako bi joj pridonijeli i tu ne treba pasti u zamke gdje su počesto svi stručnjaci kad se radi o temama za koje postoji interes javnosti. Zapravo je oduvijek cilj javnosti u postupcima bio osigurati kontrolu rada suda, međutim to se sigurno neće postići tako što ćemo svima na uvid dati neadekvatno anonimizirane odluke putem interneta.

Nadalje, nesporna je ustavna zadaća Vrhovnog suda Republike Hrvatske da kao najviši sud osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.¹¹⁸

¹¹⁷ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., *op. cit.* u bilj. 104., str. 94. - 95.

¹¹⁸ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl. 16. st. 1., (dalje: Ustav).

Međutim, portal sudske prakse navodi i kako je ustavna zadaća Vrhovnog suda osigurati sustav objavljivanja sudske prakse na internetu. U kojem je konkretno trenutku i na osnovu čega izvučen ovakav zaključak, nije pretjerano jasno. Činjenica je da Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda navodi da se presude „moraju izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.“¹¹⁹ Pa tako i Ustav i drugi zakoni (Zakon o parničnom postupku, Zakon o upravnom postupku, Zakon o kaznenom postupku) navode da su sudske rasprave javne te da se presude izriču javno u ime Republike Hrvatske.¹²⁰ Međutim, ne postoji obveza suda da osigura javnost postupka, sud je obvezan samo omogućiti zainteresiranoj javnosti sudjelovanje u postupku i to se ostvaruje na više načina tijekom i nakon postupka. Javnost u postupku bit će ostvarena kroz javne rasprave i javnu objavu odluke, međutim s razlogom postoje i odredbe o isključenju javnosti pa ćemo se tako naći u situaciji da presuda iz predmeta s čije je rasprave javnost isključena završi neadekvatno anonimizirana na internetu. Opća javnost tako, primjerice, može po odredbama Zakona o parničnom postupku razmatrati i prepisivati spis predmeta, ako ima opravdani interes. Što će, ako je postupak u tijeku, dozvoliti sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća, a ako je postupak završen predsjednik suda ili sudac kojeg on odredi.¹²¹ I tako možemo osigurati puno učinkovitiji pristup javnosti predmetima, a istodobno ograničiti zlouporabe nezakonitog prikupljanja podataka.

Također, iz čl. 6. Konvencije ne proizlazi obveza objave sudskih odluka na internetu. Ista najčešće nastaje, vrlo nespretno, kao posljedica nacionalnog zakonodavstva, soft law pravila, prakse ili konkretno u Republici Hrvatskoj kao rezultat projekta. Iako nema sudske prakse koja se ovoga izravno tiče, stav Europskog sud za ljudska prava, o ovoj temi neizravno se može iščitati iz predmeta Pretto i drugi protiv Italije, gdje se navodi da određeni publicitet treba dati svakoj presudi individualno, odnosno javnost osigurati s obzirom na specifične okolnosti pojedinog slučaja te u skladu s ciljem i svrhom čl. 6. Konvencije.¹²²

¹¹⁹ Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17, čl. 6.

¹²⁰ Ustav, čl. 117. st. 1.

¹²¹ ZPP, čl. 150. st. 2.

¹²² Opijnen, van M., Journal of Law, Information and Science, vol. 24(2) 2016, Court decisions on the Internet, str. 27.

Dodatni problem, je i što portal sudske prakse, svojim trenutnim izgledom i ne doprinosi harmonizaciji odluka. Presude se evidentiraju sa velikim zakašnjenjima jer, s jedne strane, anonimizacija iziskuje ogroman administrativni posao, a s druge su presude vrlo nesistematizirane. Sustav omogućuje više vrsta pretraživanja pa se tako odluke mogu pretraživati po vrsti suda, propisa, postupka, kroz ključne riječi, po indeksnim podacima, itd., ali u moru presuda koje su objavljene jednostavno se smisao izgubi i jako je teško pronaći zapravo nekoliko ključnih odluka o određenom pitanju koje bi nam u konačnosti bile korisne. Stoga bi izbor odluka koje su objavljene, trebao osigurati da se izbjegne gomilanje nepotrebnih informacija,¹²³ a odvojene baze podataka, ručno označavanje važnosti presuda ili popisi s važnijim odlukama ne bi bili na odmet.¹²⁴

Dakle, kako bi zaštitili sve sudionike postupka, objavljene presude trebaju biti anonimizirane na način da nikako ne možemo saznati identitete uključenih osoba i uistinu kad bi iz presuda uklonili ili adekvatno zamijenili sve podatke koji se odnose na konkretnu osobu, što nam ostaje? Preostala bi pravna analiza prve verzije koju prepoznaje nezavisna odvjetnica u predmetu *YS i drugi*. Apsolutno apstraktna pravna analiza koja ne sadržava podatke koji se odnose na konkretnu osobu, što je jedino u redu s aspekta zaštite podataka, ali u kolikoj mjeri je tada pravna analiza pravno korisna da bi se na osnovu nje moglo raditi na ujednačavanju prakse ili poučavanju studenata na pravnim fakultetima? Povećavajući korisnost podataka, povećava se rizik identifikacije i obratno pa tako znanstvenici često navode da podaci mogu biti alternativno, ili korisni ili savršeno anonimni, dakle nikako oboje.¹²⁵ Stoga bi svakako korisnija opcija za harmonizaciju sudske prakse s jedne strane, a za zaštitu podataka stranaka s druge, bila razdvojiti pravnu javnost od šire opće javnosti te presude sucima, odvjetnicima, znanstvenicima, općenito pravnoj javnosti, učiniti dostupnima u izvornom obliku kroz internetski sustav koji će biti pod određenim ključem po uzoru na talijanski sustav, dok bi presude na zahtjev uz određenu simboličnu naknadu bile dostupne i široj javnosti.

U konačnici, razlozi za objavu sudskih odluka postojali su i postojat će i prije i poslije interneta, tako se ipak ostvaruje kakav takav nadzor nad radom suda i sudaca i doprinosi ujednačavanju prava, no uistinu u današnje vrijeme to nije mudro pokušati postići putem interneta samo zato što je tako najlakše.

¹²³ Opijnen, van M., *op. cit.* u bilj. 122., str. 34.

¹²⁴ Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., *op. cit.* u bilj. 104., str. 146.

¹²⁵ Ohm, P., *op. cit.* u bilj. 106., str. 1704.

7. ŠTO DONOSI BUDUĆNOST?

U postupak javnog savjetovanja pušten je prijedlog o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima kojim bi javna objava konačnih sudskih presuda postala zakonska obveza. Presude kojima se postupak završava objavljuje bi se, kao i do sada, kroz bazu podataka Vrhovnog suda (SupraNova), a uz prethodnu anonimizaciju i poštivanje pravila o zaštiti osobnih podataka. Za očekivati je da će stoga objava, po novim izmjenama Zakona o sudovima, konačnih zakonskih odluka uskoro postati zakonska obveza. Time je pitanje objave presuda barem suženo na konačne presude i uređeno kao zakonska obveza, međutim u pogledu zaštite podataka nema gotovo nikakvog napretka. Objava svih presuda, iako konačnih, nikako ne može biti u skladu s načelom minimizacije niti je prikladno i neophodno sve konačne presude držati dostupnima široj općoj javnosti kroz neograničeni period vremena. Osnovnu razliku u pogledu zaštite podataka eventualno mogu napraviti podzakonski akti o načinu anonimizacije, objave i pretraživanja odluka. Naime, ovoga puta, to bi bio zadatak ministra nadležnog za poslove pravosuđa koji bi pravilnikom u roku 60 dana od stupanja na snagu Zakona uređio ta pitanja.¹²⁶

Praksa će u konačnici biti jedini odgovor na mnoga otvorena pitanja, od načina anonimizacije koji će se u stvarnosti provoditi, ažurnosti sudova, itd., dok i dalje ostaje osnovni problem neusklađenosti cjelokupnog koncepta s osnovnim načelima obrade podataka kao i manjkavosti same anonimizacije kao metode zaštite podataka. Bit će zanimljivo vidjeti što će se dogoditi kada šira javnost iz „anonimiziranih“ presuda prvi puta rekonstruira cjelokupni događaj i identificira sudionike postupka. U regularnim okolnostima Agencija za zaštitu osobnih podataka bi vjerojatno izrekla velike kazne, ali s obzirom na dosadašnju praksu kada god se pojavi pitanje iole povezano sa sudom, automatski se poziva na uvodnu izreku broj 20. Uredbe i nenadležnost Agencije kada se radi o obradi osobnih podataka kada sudovi djeluju u sudbenom svojstvu?!¹²⁷

Tako se u javnosti se uporno provlači ideja kako će javno dostupne sudske presude biti instrument jačanja transparentnosti i suzbijanja korupcije na sudovima, ali ako uistinu očekujemo da nam šira opća javnost koja nema niti adekvatna niti dovoljna pravna znanja bude korektiv korupciji, trebali bi se prije svega zapitati kakvo nam je pravosuđe u svojoj suštini. Puno bolji put ka rješavanju sukoba između zaštite osobnih podataka i nadzora nad sudovima je ugledati se na talijanski sustav. Talijani mudro pravnicima osiguravaju bez odgađanja

¹²⁶ <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=24877> (19. kolovoz 2023.).

¹²⁷ <https://azop.hr/javna-objava-sudskih-rocisnika-na-internetu/> (19. kolovoz 2023.), više stav Agencije u svezi javnih objava sudskih ročišnika na internetu.

dostupnost svih presuda u cjelini, šira zainteresirana javnost nije u potpunosti isključena, a mogućnost zlouporaba je ograničena.

8. ZAKLJUČAK

Zaštita osobnih podataka jedno je od temeljnih prava i po Povelji o temeljnim pravima Europske unije. *Takvi se podaci moraju obrađivati pošteno, u utvrđene svrhe i na temelju suglasnosti osobe o kojoj je riječ, ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi utvrđenoj zakonom te svatko ima pravo na pristup prikupljenim podacima koji se na njega ili nju odnose i pravo na njihovo ispravljanje, a poštovanje tih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela.*¹²⁸ Upravo bi navedeni čl. 8. Povelje trebao biti temeljni korektiv tumačenja čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.¹²⁹

Posljednjih smo godina svjedoci svojevrsnog „sudara svjetova.“ Pojavom interneta učiniti određene informacije dostupnima javnosti postao je vrlo jednostavan posao te se cijelo društvo okrenulo digitalizaciji u nastojanju da iskoristi sve prednosti koje internet kao medij pruža. Međutim vremenom i iskustvom u fokusu su se našli nedostaci koji najčešće i jesu posljedica zlouporaba, ali svejedno ne možemo ignorirati njihovo postojanje i tako je polako rasla svijest o zaštiti osobnih podataka.

Nažalost, trenutačni sustav objave „anonimiziranih“ sudskih odluka na internetu ne doprinosi adekvatno niti harmonizaciji sudske prakse, niti osigurava zaštitu osobnih podataka sudionika u postupku. Anonimizacija se pokazala kao vrlo ranjiva metoda zaštite podataka, presude se objavljuju sa velikim zakašnjenjima, bez učinkovite sistematizacije i zapravo stvaramo neučinkovitu bazu podataka, pogodnu isključivo za zlouporabe.

Jedina mogućnost slobodne egzistenciju sudskih odluka na internetu je adekvatna anonimizacija, kako bi postale čista pravna analiza, toliko apstraktna da ju ni na koji način ne možemo pripisati pojedincu. To bi praktički značilo da se iz sudskih presuda moraju ukloniti svi podaci o sudionicima postupka, pravnim i fizičkim osobama, tijelima uključenima u postupak, svi podaci koji otkrivaju lokaciju, vrijeme, sve specifičnosti slučaja, sve podatke koji na bilo koji način mogu dovesti do ponovne identifikacije. Ovo samo po sebi zvuči kao ogroman administrativan, gotovo neizvediv zadatak i uistinu je gotovo neizvediv, pogotovo kada se prisjetimo da sve što danas smatramo anonimnim u budućnosti, napretkom tehnologije, možda

¹²⁸ Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 2016/C 202/02, čl. 8.

¹²⁹ Opijnen van M., *op. cit.* u bilj. 122., str. 39.

više neće biti toliko anonimno. U konačnici kada bi i postigli nepovratnu anonimnost, takav dokument vrlo vjerojatno više ne bi mogli smatrati korisnim za ispunjenje cilja zbog kojega uopće postoji.

Stoga vjerujemo da je u pogledu harmonizacije sudske prakse i transparentnosti sudova, a istodobno zaštite osobnih podataka, neophodno razgraničiti pravnu od šire, opće javnosti. Sudske odluke moraju biti dostupne znanstvenicima, pravosudnim djelatnicima, općenito pravnoj javnosti u izvornome obliku i bez odgode kako bi mogli adekvatno izvršavati svoje zadaće. Ovo će naravno podlijegati zaštitnim mjerama, u skladu s profesionalnim kodeksom, obvezama čuvanja profesionalne tajne i postupanja po pravilima profesije, a uz navedeno, stručnu javnost se može i ugovorno obvezati na postupanje u skladu s načelima zaštite podataka. Dok bi se na zahtjev, po uzoru na talijanski sustav, uvid u presude mogao omogućiti i ostatku zainteresirane javnosti.

9. LITERATURA

Article 29 Working Party Data Protection, Opinion 4/2007 on the concept of personal data, 20 June 2007.

Csányi, G.M.; Nagy, D.; Vági, R.; Vadász, J.P.; Orosz, T., Challenges and Open Problems of Legal Document Anonymization, *Symmetry* 2021., 13, 1490.

Kuner, C., Bygrave, A.L., Docksey, C., *The EU General Data Protection Regulation (GDPR), A Commentary*, Oxford University Press, 2020.

Ohm, P., Broken promises of privacy: Responding to the surprising failure of anonymization, *57 UCLA Law Review*, 1701 (2010).

Opijnen, van M., *Journal of Law, Information and Science*, vol. 24(2) 2016, Court decisions on the Internet.

Opijnen, van M., Peruginelli, G., Kefali, E., Palmirani, M., Report of the Policy Group of the Project 'Building on the European Case Law Identifier', *On-line Publication of Court Decisions in the EU*, 2017.

Purtova, N., The law of everything. Broad concept of personal data and future of EU data protection law, *Law, Innovation and Technology*, vol. 10, br. 1, 2018. str. 40–81.

POPIS ZAKONA

Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka.

Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17, čl. 6.

Odluka o objavi i anonimizaciji sudskih odluka, br.:Su-IV-140/2018-1, Zagreb, 12. ožujka 2018.

Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 2016/C 202/02.

Upute o načinu anonimizacije sudskih odluka, br.:Su-748-IV/03-3, Zagreb, 31. prosinca 2003.

Uredba 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka.

Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl. 16. st. 1., (dalje: Ustav).

Zakon o parničnom postupku, SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, čl. 150. st. 2., (dalje: ZPP).

POPIS PRESUDA

Mišljenje nezavisne odvjetnice od 12. prosinca 2013., spojeni predmeti C-141/12 i C-372/12, ECLI:EU:C:2013:838.

Mišljenje nezavisne odvjetnice od 20. srpnja 2017., predmet C-434/16, ECLI:EU:C:2017:582.

Mišljenje nezavisnog odvjetnika od 12. svibnja 2016., predmet C-582/14, ECLI:EU:C:2016:339.

Općinski prekršajni sud u Splitu, Presuda od 20. rujna 2022., poslovni broj: Ovr-65/2021-30.

Općinski sud u Kutini, Presuda od 13. rujna 2022., poslovni broj P-5/2020.-20.

Općinski sud u Osijeku, Presuda od 18. siječnja 2013., poslovni broj 40 K-35/2021-13.

Općinski sud u Osijeku, Presuda od 30. prosinca 2022., poslovni broj: 38. K-426/2021-29.

Općinski sud u Požegi, Rješenje od 20. rujna 2022., poslovni broj: Ovr-65/2021-30.

Općinski sud u Slavonskom Brodu, Presuda od 16. ožujka 2017., poslovni broj: K-91/14-24.

Presuda od 1. kolovoza 2022., OT protiv Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, ECLI:EU:C:2022:601.

Presuda od 16. prosinca 2008., Heinz Huber protiv Bundesrepublik Deutschland, C-524/06, ECLI:EU:C:2008:724.

Presuda od 17. listopada 2013., Schwarz, C-291/12, ECLI:EU:C:2013:670.

Presuda od 17. srpnja 2014., YS and Others, C 141/12 i C 372/12, ECLI:EU:C:2014:2081.

Presuda od 19. listopada 2016., Patrick Breyer protiv Savezne Republike Njemačke, C-582/14, ECLI:EU:C:2016:779.

Presuda od 20. prosinca 2017., Peter Nowak protiv Data Protection Commissioner, C-434/16, ECLI:EU:C:2017:994.

Presuda od 21. rujna 2007., Kalliopi Nikolaou, T-259/03, ECLI:EU:T:2007:254.

Presuda od 29. siječnja 2008., Promusicae, C-275/06, ECLI:EU:C:2008:54.

Presuda od 30. svibnja 2013., Worten, C-342/12, ECLI:EU:C:2013:355.

Presuda od 4. svibnja 2017., Rīgas satiksme, C-13/16, ECLI:EU:C:2017:336.

Presuda od 8. studenog 2007., Bavarian Lager protiv Commission, C-T-194/04, ECLI:EU:T:2007:334.

Presuda od 9. ožujka 2017., Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce protiv Salvatorea Mannija, C-398/15, ECLI:EU:C:2017:197.

Presuda od 6. studenog 2003., Bodil Lindqvist, C-101/01, ECLI:EU:C:2003:596.

Presuda od 22. studenog 2022., u spojenim predmetima C-37/20 i C-601/20, ECLI:EU:C:2022:912.

MREŽNI IZVORI

<https://azop.hr/javna-objava-sudskih-rocisnika-na-internetu/> (19. kolovoz 2023.)

<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=24877> (19. kolovoz 2023.)

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home> (10. svibnja 2023.)

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43020> (10. svibnja 2023.)